

**EL LLIBRE IL·LUSTRAT:
DELS INICIS DE LA IL·LUSTRACIÓ
A LA SEVA PUBLICACIÓ**

AUTOR: Valquiria

AGRAÏMENTS

Abans de començar el treball m'agradaria donar les gràcies a totes aquelles persones que m'han donat suport i un cop de mà a l'hora de realitzar el meu projecte d'investigació, que com tot projecte ha tingut moments de frustració però també de felicitat i d'emoció en veure els resultats.

En primer lloc donar les gràcies al meu tutor, per haver estat disposat en tot moment a ajudar-me i aconsellar-me tan en el treball pràctic com en el teòric. Crec que hem aconseguit assolir l'objectiu del treball: crear un treball de recerca que no només hagi estat teòric sinó que hagi estat una feina amb la qual he pogut aprendre, m'he divertit i espero que em serveixi-hi pel futur.

Per altra banda agrair també a la meva família, que m'ha donat la seva opinió i ajuda sempre que l'he necessitada i que m'ha acompanyat a tot arreu on he hagut d'anar.

Finalment, però no menys important, voldria agrair a la Judit Canela i al Jaume Huch per haver sigut tan amables, rebre'm amb les mans obertes i respondre'm una sèrie de preguntes que m'han sigut de gran ajuda a l'hora de redactar el treball i millorar-lo. Voldria donar les gràcies especialment a la Judit per haver-me aconsellat com a professional del món de la il·lustració.

ÍNDEX

1. Introducció	Pàg. 6
2. El llibre il·lustrat	Pàg. 7
2.1 Primers textos en paper	Pàg. 8
2.1.1 El llibre dels Morts	Pàg. 9
2.1.1.1 El Paper d'Ani	Pàg. 10
2.2 Il·lustració romana	Pàg. 11
2.2.1 Vergilius Vaticanus	Pàg. 12
2.3 Edat mitjana	Pàg. 13
2.3.1 El llibre de Kells	Pàg. 14
2.3.2 Expressionisme pictòric espanyol	Pàg. 15
2.3.2.1 Beat de Fernando I i doña Sancha	Pàg. 15
2.4 Els primers llibres impresos	Pàg. 16
3.4.1 Bíblia Pauperum	Pàg. 17
2.5 Època Moderna	Pàg. 18
3.5.1 El Quixot	Pàg. 19
2.6 Època victoriana	Pàg. 20
3.6.1 Brother Rabbit Chintz	Pàg. 21
2.7 El segle XX	Pàg. 22
3.7.1 What makes an orchestra	Pàg. 23
2.8 Actualitat (finals del segle XX principis del XXI)	Pàg. 24
2.8.1 Subgèneres de la il·lustració	Pàg. 24
2.8.1.1 Il·lustracions conceptuals	Pàg. 24
2.8.1.2 El còmic	Pàg. 26
2.8.1.3 Novel·la gràfica	Pàg. 28
2.8.1.4 Àlbum il·lustrat	Pàg. 30
2.8.1.5 Humor gràfic	Pàg. 32

2.8.1.6 Conte infantil	Pàg. 35
2.8.1.7 Il·lustració editorial	Pàg. 37
2.8.1.8 Il·lustració publicitària	Pàg. 39
2.8.1.9 Il·lustració de moda	Pàg. 41
2.8.1.10 Il·lustració científica	Pàg. 42
2.8.1.11 Il·lustració tecnològica	Pàg. 44
2.8.1.12 Poesia visual	Pàg. 46
2.8.1.13 Il·lustració de videojocs	Pàg. 48
2.8.1.14 Il·lustració de cine	Pàg. 50
2.8.2 Tècniques per il·lustrar	Pàg. 54
2.8.2.1 Il·lustració digital	Pàg. 54
2.8.2.2 Il·lustració tradicional	Pàg. 55
2.8.2.2.1 Tinta	Pàg. 56
2.8.2.2.2 Grafit	Pàg. 57
2.8.2.2.3 Llapis de colors	Pàg. 58
2.8.2.2.4 Pastel	Pàg. 59
2.8.2.2.5 Acrílic	Pàg. 60
2.8.2.2.6 Oli	Pàg. 61
2.8.2.2.7 Collage	Pàg. 62
2.8.2.2.8 Retoladors	Pàg. 63
2.8.2.2.9 Gravat	Pàg. 64
2.8.2.2.10 Aquarel·la	Pàg. 65
2.9 Editorials	Pàg. 66
2.9.1 Tipus de editorials	Pàg. 67
2.9.1.1 Planeta	Pàg. 68
2.9.1.2 Albí	Pàg. 69
2.9.2 Procés	Pàg. 70
2.9.3 L'Ebook	Pàg. 73

2.10 Autoedicions	Pàg. 74
2.10.1 Bubok	Pàg. 75
2.10.2 Procés	Pàg. 76
2.10.3 Preus	Pàg. 78
2.11 Impressió sota demanda	Pàg. 79
2.11.1 Lulu	Pàg. 80
3. Projecte personal	Pàg. 81
3.1 Tema	Pàg. 82
3.2 Procés de creació	Pàg. 83
3.3 Argument	Pàg. 95
4. Conclusió	Pàg.100
5. Bibliografia	Pàg.101
6. Annex	Pàg.104
6.1 Entrevista Judit Canela	Pàg.105
6.2 Entrevista Jaume Huch	Pàg.112

1. Introducció

Des d'un principi vaig tenir clar que volia fer un treball que realment m'interessés i amb el que aprenguéss, ja que era conscient que hauria de dedicar-hi moltes hores.

Tenia força clar que el tema havia de tractar el món de la il·lustració, ja que és el que m'agradaria estudiar un cop acabi el batxillerat. D'aquesta manera podria veure si realment vaig ben encaminada i si és això el que m'agrada. També perquè amb la realització del treball volia aprendre a fer servir alguns dels programes, com el photoshop o l'il·lustrator, que un dia o altre necessitaré si decideix-ho finalment estudiar disseny.

La idea de realitzar un llibre il·lustrat se'm va ocórrer de pressa, però el tema i la tècnica que volia utilitzar és el que em va costar més de triar.

Pel que fa al tema del llibre volia fer una obra que, a més a més de tenir una sèrie d'il·lustracions i una narració, que aquesta servís per conscienciar a la gent sobre algun tema actual. Vaig pensar tot tipus de temes des de malalties degeneratives, el mal comportament d'alguns nens, trastorns alimentaris, bulling, etc. Finalment, amb l'ajuda del meu tutor i de la meua família, em vaig decidir pel tema de la dona, ja que és una realitat que també m'afecta a mi.

Com he dit, una altra qüestió que em va portar força dificultat va ser l'estil o tècnica a utilitzar, però quan vaig començar a treballar, aquest ja em va sortir per si sol.

Pel que fa al treball teòric necessitava saber que és el que hi ha en l'actualitat: formats, editorials, tècniques... per així fer el meu treball pràctic de la millor manera possible.

La informació per realitzar aquest treball l'he extret d'internet i de dues enquestes que vaig fer a la Judit Canela (il·lustradora) i al Jaume Huch (editor). Per obtenir informació més detallada visitar la bibliografia.

2. El llibre il·lustrat

Per llibre il·lustrat entenem tots aquells dibuixos, pintures, obres impreses o representacions gràfiques que tenen com a objectiu explicar, aclarir o il·luminar el contingut de l'obra més enllà de decorar-la, ja que si no estaríem parlant d'ornamentacions.

Gràcies a les diferents il·lustracions que conservem de l'antiguitat tenim un reflex de com era la societat del moment en què van ser creades: les creences, gustos, prioritats, diversions... d'aquests.

En el transcurs de la història de la il·lustració podrem observar l'habilitat que han tingut els escriptors i els artistes de tots els temps, així com els profans i els erudits en representar mitjançant una il·lustració allò que els encarregaven fer. Quan finalment arribem a l'actualitat, podem observar el gran pas que hem realitzat en el món de la il·lustració, ja que els artistes han deixat de realitzar únicament allò que se'ls demana per fer allò que desitgen tot expressant uns sentiments, emocions, opinions, crítiques, etc.

Hem de tenir en compte que fins a l'aparició de la impremta els diferents papirs, manuscrits i llibres il·lustrats estaven fets a mà i per això eren tan únics i valorats; no tothom tenia accés a aquests pel cost que suposava fer-los (moltes hores de treball, mal valorades i amb materials molt difícils d'aconseguir). Aquest cost explicaria perquè les obres només estaven a l'abast de l'església i d'aquella gent amb una determinada classe social.

A partir d'ara seguirem la història de la il·lustració des dels primers textos en papirs, continuant pels còdexs medievals, tot seguint per les estampacions i gravats dels llibres de natura i ciència i arribant, finalment, a les il·lustracions de llibres, novel·les, revistes o videojocs de l'actualitat. Així com el procés que han de realitzar els artistes actuals per donar a conèixer les seves obres; des de la creació fins a la venda.

2.1 Primers textos en paper

Les primeres il·lustracions de les quals tenim coneixement són del segle IV aC a Egipte.

Els antics egipcis van ser els primers de la història en usar les fibres dels papirs com a base per transmetre, a partir de signes i dibuixos, els seus costums i la seva història. Els temes sobre els quals il·lustraven eren la mort, la vida, la resurrecció i remeis quotidians. Aquestes il·lustracions acostumaven a ser mitjanes o petites i es realitzaven a la part superior o inferior del paper.

Més tard, amb l'objectiu d'innovar, van aparèixer les diferents il·lustracions ordenades en forma de vinyetes i envoltades per un requadre. Aquestes vinyetes explicaven uns passatges més extensos i deixaven en segon pla els jeroglífics (les paraules) que explicaven la història.

Els materials que s'utilitzaven per realitzar els papirs eren tan consistents i la línia emprada tan simple que, tot i haver passat 5.000 anys des de la seva creació, aquests encara avui en dia es conserven amb les seves qualitats originals i els seus colors frescos.

Els colors que s'utilitzaven eren molt variats i s'obtenien a partir d'algun material de la natura (com el carbó o les pedres) que es barrejaven amb un aglutinant (generalment ou) per així poder adherir-se al suport escollit. Aquests colors eren el negre, el blanc, el groc, el vermell, el verd i el blau.

Com hem dit la planta que s'utilitzava de base era el paper (del llatí Papyrus i del grec Papyros). El paper és una herba herbàcia, vivaç, de la família de les ciperàcies, de rizoma carnós, fulles llargues i estretes de composició radical. La seva canya pot arribar als tres metres d'altura i a una amplada de 10 cm. De les tires d'aquestes fulles es generen els papirs. Aquestes plantes les podem trobar a la bora dels rius d'Àfrica i Àsia menor tot i que avui en dia, també en podem trobar a la península Itàlica i Sicília. El paper necessita grans quantitats d'aigua per créixer.

En un principi els egipcis eren els únics en utilitzar les fibres dels papirs, més tard les civilitzacions occidentals també els van utilitzar fins al dia que van descobrir el paper.

Una de les col·leccions de papirs més important és *el Llibre dels morts*, dins del qual *el Paper d'Ani* del segle XIII aC és el més rellevant. Aquests papirs els podem trobar al Museu Britànic de Londres.

2.1.1 El Llibre dels Morts

El llibre dels morts és una col·lecció de sortilegis (textos i indicacions il·lustrades) que s'inclouïa a la tomba del Regne Nou juntament amb la mòmia amb la finalitat d'ajudar al difunt en el seu camí al Més Enllà; fins a arribar al judici d'Osiris o al tribunal dels déus on se'l jutjaria amb el fi d'obtenir la llum del dia i la vida eterna. Aquests papirs eren creats per escrivans que havien sigut contractats pel mateix difunt o pels familiars anys o mesos abans que aquest morís (per així preparar el seu funeral).

(1275 aC) *El Judici d'Osiris, el Papir de Hunefer Recuperat de*
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_judgement_of_the_dead_in_the_presence_of_Osiris.jpg

Els jeroglífics estan en cursiva d'esquerra a dreta, organitzats en columnes i separats per línies negres. Els diferents passatges que haurà de passar l'ànima fins a arribar al seu objectiu es troben separats per vinyetes. Les il·lustracions que componen cada vinyeta es troben per sobre, sota o entre mitges de les columnes del text. Les tintes que s'utilitzen són negres (pels títols, obertures i finals de capítol) i vermelles (pel cos del text). En alguns casos les il·lustracions poden incloure pa d'or o colors extremadament rics (aquests materials només es troben en els papirs d'aquells difunts més rics o importants). Avui en dia coneixem 190 capítols o sortilegis que formen el Llibre dels Morts però aquesta quantitat no és segura, ja que encara no s'ha trobat el papir que els compregui a tots en el seu conjunt.

El papir més conegut i complet que forma *el Llibre dels Morts* és *el Papir d'Ani*.

2.1.1.1 El Papir d'Ani

El *papir d'Ani* és la versió més coneguda del *Llibre dels Morts*. Va ser confeccionat per a l'escriba i comptador Reial Ani (1250 aC).

Aquest papir és un dels més complets i importants de la història egípcia, ja que recull la majoria de jeroglífics i dibuixos que es van realitzar a les parets i als sarcòfags, per altra banda també és tan importat perquè es troba molt ben conservat.

Els diferents dibuixos i jeroglífics que apareixen en aquest papir expliquen cada un dels passos que ha de realitzar l'ànima des del moment de la seva mort fins que arriba al judici final. A diferència d'altres papirs el text que apareix en aquest es va adequar a les il·lustracions que s'havien fet prèviament i no a l'inrevés, com era costum.

El papir d'Ani també destaca per la seva imponent longitud de 23,6 metres. Actualment és propietat del Museu Britànic de Londres.

Ani, R (1250 aC) *El papir d'Ani* Recuperat de <http://viajesylugares.es/egipto/papiro-de-ani.html>

2.2 Il·lustració romana

La il·lustració romana va aparèixer a Roma al segle IV dC. D'aquesta època no conservem gaires pergamins a causa de la caiguda de l'Imperi Romà, que va causar la desaparició de la majoria de les obres, tot i així sabem que aquestes van ser molt importants en el procés artístic.

En els pergamins que conservem avui en dia podem observar els ornaments i les formes amb motius geomètrics que realitzaven els romans. La il·lustració romana seguia el sistema utilitzat per a la decoració de la ceràmica, aquestes obres tractaven temes científics i religiosos (la fe cristiana).

Als monestirs es realitzaven els anomenats manuscrits il·luminats, aquests manuscrits estaven adornats amb or i plata per dotar-los d'una cura i sensibilitat extraordinària. La producció d'aquests tipus de manuscrits era molt costosa i molt elaborada (moltes hores de treball) de tal manera que no se'n van poder realitzar gaires. A més a més de l'or i la plata s'utilitzava el color negre pel text, el vermell pels títols i el marró i blau per les il·lustracions o miniatures. Les tapes dels llibres acostumaven a ser de fusta i recobertes de pell. Els manuscrits més importants contenien pedres precioses en les seves cobertes, diferents treballs amb or i plata, dibuixos esmaltats i llaurats en iveri.

Els romans van ser els primers a posar el retrat de l'autor al principi del relat o document, per així deixar constància de qui l'havia escrit i qui l'havia il·lustrat. Per desgràcia la referència de l'autor en la majoria de pergamins han desaparegut.

L'aparició dels pergamins va ser molt influent i va afavorir il·lustració del llibre. Com hem dit en l'actualitat trobem poques obres romanes però entre aquestes hi destaquen el *Vergilius Vaticanus* i el *Vergilius Romanus* amb 50 pintures el primer i 19 el segon.

2.2.1 Vergilius Vaticanus

El *Vergilius Vaticanus* és un antic manuscrit il·luminat del segle IV que conté els fragments de l'Eneida de Virgili i les Geòrgiques. Actualment es conserven 76 fulls i 50 il·lustracions, de les 440 i 280 que havia tingut respectivament.

El text que compon el llibre va ser escrit per un sol escrivà que deixava espais en vuit mentre escrivia, aquests espais els deixava per poder afegir posteriorment les il·lustracions realitzades per diversos il·lustradors, tant d'ells com de l'escrivà se'ls desconeix la identitat.

Les diferents il·lustracions apareixen dins d'uns marcs que inclouen paisatges, arquitectura i altres detalls amb una gran precisió de profunditat. Els paisatges estan il·luminats per un sol gris que crea un efecte difuminat. Els colors dominants són els rosats, violetes i blaus. La majoria de les miniatures es troben al voltant de les columnes del text tot i que de tant en tant trobem alguna il·lustració que ocupa una pàgina sencera. Les figures humanes que apareixen en les diferents il·lustracions responen a l'estil clàssic amb unes proporcions molt reals i naturals.

Vergilius Vaticanus, Folio 7v. The old man from Corycus (Georg. 4.125–46)
Recuperat de <http://www.codex99.com/typography/32.html>

Vergilius Vaticanus, Folio 31v. Aeneas lands at Drepanum (Aen. 3.692–708)
Recuperat de <http://www.codex99.com/typography/32.html>

2.3 Edat mitjana

Durant uns segles va desaparèixer qualsevol indicatiu d'il·lustració. Més tard a l'edat mitjana, van reaparèixer a partir de diferents manuscrits on apareixien inicials entrelaçades amb fulles, caps d'animals reals i imaginaris i ornaments d'una bellesa extraordinària en el marge de les pàgines. Aquesta reaparició, en gran mesura, va ser gràcies a les diferents escoles que van crear els monges irlandesos, amb l'objectiu de donar a conèixer a la gent una manera per donar més vida als manuscrits i fer-los més atractius.

Algunes de les escoles que van aparèixer a Europa van ser:

-La merovingia: les obres realitzades a aquesta escola eren poc ornamentades, amb poca tinta i molt estilitzades.

-La irlandesa: es caracteritzava per les inicials entrelaçades.

-La visigoda: es representaven els paisatges de l'Antic testament tot seguint la tradició del nord d'Àfrica. Aquesta tendència la trobem representada al *Pentateúco de Ashburnhan*, també conegut com *la Bíblia de Tours*.

Altres escoles que van destacar van ser Reims, Palatina, Renana... pels seus còdexs escrits en or i plata sobre pergamins tenyits de color púrpura (d'influència bizantina).

Al segle X va aparèixer la miniatura mossàrab amb obres com *el Comentari de l'Apocalipsi* i *el llibre de Daniel del Beat de Liébena*. Més tard aparèixer el *Beat del Burgo de Osma* que substituïa els personatges mossàrabs per cortesans i guerrers.

Al segle XI va aparèixer el romànic que era l'estil bizantí però amb els costums de cada país. Al mateix segle va aparèixer l'expressionisme pictòric espanyol (en parlarem a continuació).

Al segle XIII va aparèixer el gòtic que era un estil més anivellador que el romànic. El llibre es va tornar més secularitzador i la il·lustració va adquirir una brillantor desconeguda fins aleshores.

Al final d'aquest període (el Gòtic) els il·lustradors van aconseguir la representació pictòrica d'allò que narrava el text i la composició de la pàgina en perfecta harmonia. Van aparèixer els motius vegetals, minúsculs i delicadíssims i s'utilitzaven els tons daurats i blavosos per representar escenes de la vida quotidiana.

Alguns dels manuscrits i textos més importants que van aparèixer a aquesta època van ser *The Lindisfarne Gospels* (698 d.C), *El llibre de Kells* (800 dC), *El Pentateuc de Ashburnham* (segle VII) i *Les très riches heures du Duc de Berry* (segle XV).

2.3.1 El llibre de Kells

El llibre de Kells del 800 dC és el màxim representant de la inspiració celta. Aquest llibre conté grans marges, inicials gegantines i moltes il·lustracions d'una pàgina sencera, anomenades pàgines de catifa (ja que el dibuix és dens i atapeït com el de les catifes orientals). Està format per marcs i vores ornamentades que retraten els apòstols.

Els diferents dibuixos són molt abstractes i complexes a causa dels seus dissenys geomètrics que s'entrellacen, es torcen i omplen un espai tot juxtaposant colors purs, vius i textures.

El llibre de Kells conté els quatre Evangelistes del Nou Testament, precedits de pròlegs, resums i transicions entre paisatges. El llibre està redactat en majúscules amb un estil tipogràfic típicament insular, amb tinta negra, vermella, malva i groga. El manuscrit consta de 340 fulls de pergamí i s'estima que se n'han perdut una trentena més. Trobem una il·lustració a gairebé cada una de les pàgines i aquestes es diferencien per la policromia.

Actualment podem trobar el manuscrit exposat a la biblioteca del Trinity Collage, de Dublín.

El llibre de Kells (800 dC) Text decorat de la introducció a l'Evangeli de Joan, foli 292 Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Llibre_de_Kells

2.3.2 Expressionisme pictòric espanyol

Amb l'arribada dels colonitzadors marroquins l'any 771 dC al que avui en dia és l'estat espanyol, es va barrejar la presència islàmica amb les tradicions cristianes. A causa de la colonització moltes idees islàmiques es van barrejar en el manuscrit cristià, de tal manera que en aquest hi van aparèixer formes planes de colors intensos, estrelles, rosetes, polígons i garlandes amb colors molts contrastats que creaven un efecte òptic. Per altra banda els dibuixos es van convertir més plans, esquemàtics i amb contorns prominents. En els marcs decorats es van dipositar la majoria d'il·lustracions amb patrons intricats, que evocaven els dissenys geomètrics amb molts colors propis de l'arquitectura morisca (colors blaus, decoracions modelades i cisellades).

El llibre que més va representar aquesta època va ser el *Comentari del Beat sobre l'Apocalipsi de Sant Juan el Diví* i el *Beat de Fernando I i doña Sancha*.

2.3.2.1 Beat de Fernando I i doña Sancha

El *Beat de Fernando I y doña Sancha* és un manuscrit il·luminat de mitjans del segle XI, es titula així pel nom del donant, Fernando I de León y Castilla. El copista que va realitzar l'obra va ser Facundus.

El Beat conté el *Comentari de l'Apocalipsi del Beat de Liébana*, enquadernat en pell i format per 312 folis en un pergamí (624 pàgines a dues columnes), amb escriptura visigòtica i amb 98 miniatures.

Les miniatures segueixen l'estereotip del simbolisme, amb un dibuix ferm i precís. Tenen una gamma de colors brillants, estan molt ben conservats i les seves formes són molt elegants, amb uns moviments que dinamitzen la imatge.

Aquest manuscrit il·lustrat és el més luxós i es troba a la Biblioteca Nacional d'Espanya.

Facundus (1047), *Beato de Fernando y doña Sancha* (Ms Vit. 14.2, f°209)
Recuperat de https://commons.wikimedia.org/wiki/File:B_Facundus_209.jpg

2.4 Els primers llibres impresos

Els primers llibres impresos es va introduir l'any 1455 amb la invenció de la impremta i la tipografia. Aquest fenomen va introduir els estams gravats a partir de diferents procediments, també va permetre reproduir textos en sèrie acompanyats d'imatges que podien arribar a més gent i no només als rics i a l'església.

Un exemple a destacar és la *Biblia Pauperum*, en aquesta obra es podria dir que el text és inexistent ja la història està principalment narrada mitjançant imatges.

En aquesta època trobem il·lustracions de gravats populars amb molt poc valor artístic, però també d'altres d'Anton Koberger o Aldo Manuccio de finals del segle XV i a principis del XVI que es van fer famosos per la gran qualitat dels seus gravats. Un exemple seria la *Crònica Universal* d'Anton Koberger o la *Hyperotomachia Poliphili* d'Aldo Muxio.

Al segle XVII va ser molt important la figura de Comenio (Jan Amos Comenius), ja que va donar molta importància al llibre de text il·lustrat i a la imatge com a mitjà d'aprenentatge per estimular la imaginació.

2.4.1 Bíblia Pauperum

La *Bíblia Pauperum* o *Bíblia dels pobres* és una col·lecció d'imatges que confronten escenes de la vida de Jesús amb escenes de la història de l'antic Israel, segons la tradició cristiana són anticipacions de la vida de Jesús. El nom de *Bíblia dels pobres* se li va posar posteriorment, suposadament perquè la Bíblia anava dirigida a aquelles persones que no havien rebut educació i no sabien llegir, de tal manera que havien d'aprendre a partir de les imatges. Altres deien que aquest nom se li atribuïa perquè el llibre era més "econòmic", ja que estava realitzat amb impressió i no a mà.

La *Bíblia Pauperum*, de finals de l'Edat Mitjana, volia representar la Bíblia d'una forma visual a partir de diferents imatges. En aquest llibre, a diferència d'altres contemporanis, el text està subordinat a les imatges i no a l'inrevés, ja que les imatges tenen un breu text i a vegades ni el tenen. Les paraules que diuen els personatges apareixen escrites en un tipus de pergamins enrotllats que semblen sortir de les seves boques, com si es tractés d'un còmic actual.

El llibre consta d'entre 40 i 50 pàgines on cada pàgina es divideix en nou seccions. Les quatre vores contenen textos explicatius mentre que la imatge central representa l'escena de la vida de Jesús en ordre cronològic. A la part superior i inferior de la pàgina hi trobem imatges de profetes i a cada costat es representen escenes de l'Antic Testament (es crea un paral·lelisme entre les escenes de l'Antic i el Nou Testament).

A l'hora de realitzar el llibre es van imprimir les pàgines sobre una cara del paper i després aquestes es van enganxar darrere de la que li pertocava per formar un llibre.

La creació d'aquestes imatges s'atribueix a Sant Òscar, bisbe de Bremen.

Actualment es conserven 5 exemplars a la Biblioteca Nacional de París de les 18 que suposadament es van imprimir.

Sant Òscar, bisbe de Bremen (1460) *Bíblia Pauperum* Recuperat de https://es.wikipedia.org/wiki/Bíblia_pauperum

2.5 Època Moderna

Al segle XVII va desaparèixer l'interès dels pintors per la il·lustració de llibres. Més tard al segle XVIII (a l'Època Moderna) l'interès pels llibres va tornar, a partir de diferents artistes que van sentir curiositat pel gravat sobre làmines de fusta. A partir del XVIII molts pintors i impressors, la majoria d'ells francesos, van il·lustrar llibres de faules, d'anatomia, ciència, naturalesa i botànica amb un estil elegant i frívol ple de roses, garlandes i flors. Les diferents il·lustracions s'utilitzaven per narrar l'escena plasmada i per decorar les capçaleres, les inicials i les orles dels llibres.

Alguns dels autors que van pertànyer a aquesta època van ser Thomas Bewick (il·lustrador del *British Birds*, *Fables de Aesopo* i *Cuadrupeds*) i Boucher & Frogonard (il·lustradors francesos).

A mitjans del segle XVIII l'estil artístic va fer un canvi radical, va abandonar l'elegància i les línies irregulars per passar a una regularitat absoluta i a la simplicitat lineal, característica de l'antiguitat.

A principis del segle XIX els diferents llibres es van veure influenciats pel romanticisme i pels temes medievals, de ruïnes antigues i per diferents il·lustracions singulars de cada una de les regions.

Els representants d'aquesta època van ser Honoré Daumier i Gustave Doré.

Gustave Doré va tenir tal influència que encara avui en dia el seu estil està present en molts artistes, per la personalitat pròpia i per haver-se allunyat de les tendències franceses.

Una de les obres més destacades de Doré són les il·lustracions que va crear *pel Quixot*, *La Divina Comèdia* i *la Bíblia*.

2.5.1 El Quixot

Gustave Doré va crear les il·lustracions *del Quixot* l'any 1863. *El Quixot* va ser i és una de les obres més importants de la literatura espanyola i universal, escrita per Miguel de Cervantes i Saavedra. Aquesta obra tracta sobre la tradició cavalleresca i cortesana des d'un punt de vista burlesc. Representa la primera novel·la moderna i polifònica.

L'obra està acompanyada per 377 il·lustracions realitzades amb la tècnica de l'aiguafort. L'aiguafort és una tècnica de gravat al buit sobre fusta, on la tinta es disposa a les parts gravades o buidades per després disposar-la sobre el paper i transmetre la imatge. En totes les il·lustracions Doré va utilitzar la tinta negra.

Al llarg de la novel·la podem observar una gran fidelitat dels paisatges, les escenes, els cels i les llunes. Per aconseguir aquesta perfecció Gustavo Doré va realitzar un llarg viatge per Espanya, per així inspirar-se i fer cada una de les il·lustracions el més realista possible.

Doré va idealitzar al personatge principal, el Quixot, tot abusant dels seus gestos i de les seves expressions per aconseguir una imatge fidel de com l'havia caracteritzat Miguel de Cervantes i Saavedra.

Doré, G (1863) *Don Quijote de la Mancha* Recuperat de <http://www2.h-net.msu.edu/~cervantes/doreesp2.htm>

2.6 Època victoriana

Al segle XIX a Anglaterra la il·lustració va viure la primera època daurada gràcies a industrialització (la Revolució Industrial) i la introducció de noves tècniques en la producció i la impressió de llibres. Aquest canvi va possibilitar realitzar grans tirades, comercialitzar llibres en sèrie i revistes per entretenir. Per altra banda va fer evolucionar la il·lustració i els llibres, ja que van passar de ser un article de luxe al qual no tothom podia accedir a poder-lo consumir un públic amb menys recursos econòmics i menys nivell cultural.

A mitjans del segle XIX es van introduir els colors i la cromolitografia a la impressió de les il·lustracions. Aquest avenç va causar l'aparició l'Art Nouveau, l'anomenat Picture Book (on tot està format d'imatges) i el naixement dels cartells publicitaris. Una figura que va destacar en l'Art Nouveau va ser William Morris amb l'obra *Brother Rabbit Chintz*.

L'aparició dels fulletons i de les novel·les il·lustrades van facilitar l'aparició d'un nou gènere d'artistes, els caricaturistes. Més tard, els mateixos autors es van passar a la il·lustració de llibres, sense deixar les caricatures.

Els artistes que van destacar en els diferents àmbits de la il·lustració al segle XIX van ser William Blake, Arthur Rackham, Aubrey Beardsley, Jules Chéret, Alphonse Mucha, Toulouse-Lautrec, Tenniel, Doyle, Enrico Mazzanti, etc.

A finals del segle XIX la fotografia es va introduir com un recurs per a la reproducció d'imatges. Aquesta nova tècnica va tenir un impacte molt gran i es va utilitzar en molts suports (en les revistes, diaris, llibres, fulletons, cartells, etc.).

2.6.1 Brother Rabbit Chintz

Brother Rabbit Chintz va ser creada l'any 1882 per William Morris.

Aquesta obra està realitzada sobre una base tèxtil i combinada amb tons vermell i crema, juntament amb diferents textures. Amb aquestes característiques Morris pretenia crear un efecte de força, puresa i elegància a partir de les siluetes perfectament detallades dels conills, els ocells i la vegetació d'una complexa composició tot i que perfectament definida. Un altre dels objectius que pretenia aconseguir amb la realització d'aquesta obra era tornar a la frescor de l'art medieval i del romanticisme, que en aquella època ja gairebé havia desaparegut.

Morris, W (1882) *Brother Rabbit Chintz* Recuperat de <https://www.william-morris.co.uk/shop/wallpaper/morris-iv-co-ordinates/brer-rabbit/?code=DMORBR106>

2.7 El segle XX

Les noves tecnologies del segle XX van facilitar la producció de llibres amb un cost més baix i la introducció d'imatges en aquests. Aquest abaratiment en la producció va generar l'aparició del llibre il·lustrat, on les il·lustracions estaven molt més cuidades. Els autors que realitzaven aquestes obres acostumaven a ser artistes de renom com per exemple Rackham, Dulac o Nielsen, ja que d'aquesta manera podien optar a uns beneficis més alts, o si més no a no tenir pèrdues (ja que vendrien els diferents exemplars).

Amb el transcurs del segle XX les tècniques d'impressió van anar evolucionant, a poc a poc els diferents llibres es van anar considerant verdaderes obres d'art gràfiques.

L'avenç en la impressió va donar més llibertat als artistes a l'hora d'editar i d'utilitzar totes les tècniques, colors, formes i textures que desitjaven, així com la quantitat de còpies que volien imprimir o el preu aproximat al qual el volien vendre.

Durant les dues guerres mundials i la guerra civil espanyola es van crear infinitats de cartells, de tal manera que aquests van agafar un paper molt important en la societat. Paral·lelament la industrialització també va fer augmentar la demanda publicitària, que va afavorir la diferenciació entre artistes i marques.

A mitjans d'aquest mateix segle el mercat del disseny va arribar a nous àmbits com el de la música, les revistes i finalment als mitjans que no eren sobre paper; la televisió.

La nova era digital del segle XX, va afavorir a les grans empreses però també va ajudar a crear un món fantàstic i creatiu pels diferents artistes. L'aparició del cubisme, el surrealisme, l'expressionisme, l'extracció geomètrica, el pop, etc. va anar enriquint les mentes dels dissenyadors i va anar creant, a poc a poc, les il·lustracions que trobem avui en dia.

Alguns dels il·lustradors que més van destacar en aquesta època van ser Bob Abbet, John Alcorn, John Allen, Boris Artzybasheff, Jan Balet, Joyce Ballantyne, Michael Berry i Lorraine Fox.

2.7.1 What makes an orchestra

What makes an orchestra és un llibre infantil escrit i il·lustrat per Jan Balet l'any 1951.

En aquesta obra podem observar l'estil personal i perfecte de l'autor, ja que no es va deixar influenciar per l'art abstracte, l'Op-art o el Popart que estaven de moda en aquella època.

Les seves il·lustracions es caracteritzen pels contorns perfectament definits i l'ús audaç dels colors a partir de pintures acríliques. Per altra banda s'eliminen tots aquells detalls innecessaris per així crear una certa curiositat als espectadors. Els colors són intensos però a partir de l'acrílic es crea un efecte pastel.

Balet va denominar el seu estil com a "sofisticat primitiu".

Balet, J (1951) *What makes an orchestra* Recuperat de <http://fun-all-around.blogspot.com.es>

2.8 Actualitat (finals del segle XX principis del XXI)

2.8.1 Subgèneres de la il·lustració

2.8.1.1 Il·lustracions conceptuals

Les il·lustracions conceptuals són aquelles que no van explícitament lligades a un text sinó que neixen de la imaginació de l'autor a partir d'una idea o un concepte triat. Aquestes il·lustracions deixen un marge més ampli a la creativitat i a l'estil personal de cada un dels artistes, tot jugant amb les metàfores visuals i els collages. L'objectiu que es busca amb aquestes representacions és criticar o explicar una situació social, política, econòmica o cultural de l'actualitat. Per part de l'autor és necessari tenir un cert enginy per ser capaç de representar un concepte a partir de diferents imatges. Les imatges poden estar compostes per elements reals però en el seu conjunt tenen una forma o un significat que s'allunya del que es mostra: busca reflectir una realitat innegable que moltes vegades és difícil d'expressar amb paraules. Amb això podem deduir que per entendre una il·lustració visual no hem d'observar els diferents elements que en formen part per separat sinó deduir o buscar el significat d'aquests en el seu conjunt.

Alguns dels millors artistes són Robert Richter, Rami Niemi, Noma Bar o Adam Quest.

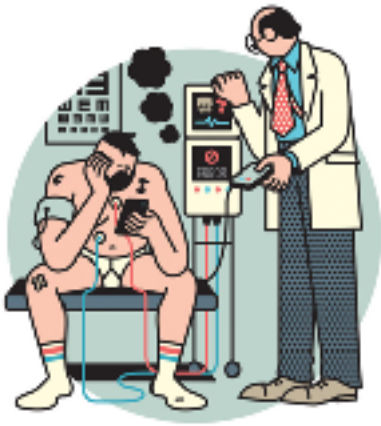
Robert Richter: l'art de Richter és conceptual, simpàtic, enganyós, extravagant i crític. Tracta temes de la natura, la contaminació, el planeta, l'espai, els animals i la tecnologia. Mostra una gran atenció al detall amb el qual aconsegueix una gran profunditat en els mons extraordinaris i uns missatges subtils i sensibles.

Utilitza qualsevol mitjà, sigui digital o amb un pinzell, veu la possibilitat de crear nous projectes amb qualsevol cosa que observa al seu abast. Treballa sobre qualsevol suport com ara parets, fulls, teles, etc.

Richer, R (2012) Clean the world Recuperat de <https://dribbble.com/shots/377936-Clean-the-World>

Rami Niemi: l'obra del finlandès és un conjunt d'il·lustracions enginyoses, descarades i entremaliades, creades amb una base de línies suaus i colors cridaners. Les il·lustracions giren al voltant de la salut però amb catàstrofes, accidents, situacions absurdes plenes d'humor i molt sarcasme. Totes les seves obres tenen un estil molt peculiar i estan plenes de detalls. En les seves il·lustracions podem observar una gran varietat de personatges amb diferents estils de roba i pentinats, també tot tipus d'objectes com guitarres o llaunes de cervesa amb els que pretén criticar la vida actual de qualsevol humà.

Niemi, R. The 12-Month Body Tune-up Recuperat de <http://agentpekka.com/artist/rami-niemi/the-12-month-body-tune-up/>

2.8.1.2 El còmic

El còmic està format per una sèrie d'il·lustracions que segueixen un guió, que ens permeten construir una petita pel·lícula. Els dibuixos van més lluny de representar allò que està escrit per així aportar-nos idees, sentiments, sensacions, emocions o missatges implícits.

Les historietes que tracten acostumen a ser llargues i publicades periòdicament, de tal manera que en la mateixa publicació no hi trobarem la introducció, el nus i el desenllaç, sinó en què a cada número anirem coneixent nous personatges que s'aniran enfrontant a nous problemes i situacions.

Els elements gràfics que defineixen l'estètica d'aquest gènere són figures definides per unes línies negres amb petites masses de colors, per així aconseguir una textura visual molt suau que afegeix qualitat a l'obra. Els materials emprats per aconseguir aquest efecte acostumen a ser el llapis, els llapis de colors, els retoladors o l'aquarel·la.

Cada un dels números està imprès sobre un paper de revista i unit amb grapes i goma d'enganxar, cada número acostuma a tenir entre vint i trenta pàgines.

En els seus orígens aquestes historietes anaven dirigides bàsicament a un públic infantil, amb el pas del temps han anat evolucionant i avui en dia també en trobem dirigides a adolescents i adults.

Els temes que tracten poden ser d'herois i heroïnes, de romanços en l'institut, de la lluita entre el bé i el mal, del dia a dia, etc. Darrerament els còmics s'han convertit en una forma menor d'art i per això s'ha creat la novel·la gràfica, entre altres raons que explicarem més endavant.

Entre els millors còmics de tots els temps hi trobem *La lliga dels homes extraordinaris*, *Maus*, *La cosa del pantà*, *La caseta dels metabarons*, *The sandman*, etc.

Kevin O'Neil - *La lliga dels homes extraordinaris* (1986): *La lliga dels homes extraordinaris* és un còmic d'ambientació victoriana, amb diferents tocs steampunks i amb referències i signes culturals a cada una de les vinyetes. El guionista és Alan Moore i el dibuixant Kevin O'Neill.

La història està protagonitzada per una sèrie de personatges mítics de la literatura (el Dr. Quatermain, el Capità Nemo, el Dr. Jeckkil, etc.) reclutats pel MI5 britànic per lluitar contra el crim. L'objectiu de l'Imperi Britànic és tenir un grup secret de persones extraordinàries per a casos excepcionals.

El seu estil és esquerp, tosc i incoherent. Aposta per la línia definida, la taca, la tridimensionalitat i la bidimensionalitat. La combinació de les diferents tècniques és el que el fa sobresortir d'altres il·lustradors, ja que aconsegueix una aparença virtuosa, elaborada i estranya.

O'Neil, K (1986) Portada *The League of the extraordinary gentlemen* Recuperat de <http://www.tebeosfera.com/1/Obra/Tebeo/Planeta/LEG.htm>

Art Spiegelman - *Maus* (1980): *Maus* tracta la història del senyor Spiegelman, un jueu que va sobreviure la segona guerra mundial quan estava vivint a Polònia i els nazis començaven a dur als jueus als camps de concentració. Un fet molt curiós d'aquest llibre és que els nazis estan representats com a gats, els jueus com a ratolins i els polonesos no jueus són porcs. Aquests personatges apareixen en mig d'una autobiogràfica, punyent, profundíssima i humanista història que ens fa reflexionar en veure el sofriment i peripècies dels protagonistes. Com podem observar té una densa càrrega política i també un toc humà punyent.

Les il·lustracions per si soles són molt simples però combinades amb els diferents estampats i textures aconsegueixen captar l'atenció del lector.

Spiegelman, A (1980) *Maus* Recuperat de <http://wilsonknut.xyz/2010/04/>

2.8.1.3 Novel·la gràfica

La novel·la gràfica va aparèixer a mitjans del segle XX per portar al còmic a un terreny artístic i separar-lo del ghetto de l'humor. Podríem dir que una novel·la gràfica és una obra literària adaptada per a ser il·lustrada en forma de còmic, o dit d'una altra manera un còmic amb una història que comença i acaba en un mateix llibre, ben escrita, amb diferents temps narratius, subjectivisme i d'un únic autor.

La novel·la gràfica sol tenir entre 48 i 64 pàgines, unes mides de 24x30 cm i impresa en format de llibre, amb tapes dures o flonges però gruixudes i de bona qualitat.

Aquestes obres acostumen a anar dirigides a un públic més adult, ja que tracten temes de violència i sexe des d'un punt de vista intimista, un llenguatge narratiu exquisit i una actitud crítica davant la realitat. Els personatges són interessants i complexos.

Quan parlem de novel·la gràfica entren en joc dues perspectives oposades, ja que uns autors afirmen una idea i uns altres unes altres. Aquestes dues perspectives són:

-La perspectiva integradora: els autors que formen part d'aquesta perspectiva asseguren que l'única diferència que existeix entre un còmic i una novel·la gràfica és el seu format, l'etiqueta d'editorial i la maniobra de màrqueting que hi ha darrere amb l'objectiu d'arribar a un mercat més ampli i d'aquesta manera vendre més. Un d'aquests partidaris és Álvaro Máximo Pons.

-La perspectiva culturalista: els autors que defensen aquesta perspectiva asseguren que la novel·la gràfica és un moviment artístic, que té com a objectiu legitimar-se com a vehicle vàlid d'expressió artística sense estar a les regles de cap gènere anterior: que sigui un moviment i no una forma. Un dels representats és Eddie Campbell.

Ambdues perspectives estan d'acord en el fet que la novel·la gràfica fusiona el dibuix i la narrativa a partir de temes més profunds i històries més extenses que el còmic.

Algunes de les novel·les gràfiques més importants són *Persópolis*, *Fun Home*, *Llàgrimes de pluja*, *Arrugues...*

Marjane Strapi - *Persópolis* (2000): La novel·la autobiogràfica tracta la història de Marjane, una nena que està creixent en el règim Islàmic i que acabarà abandonant el seu país. Al llarg de la història podem observar la considerable inquietud intel·lectual de la protagonista, la seva imaginació, diferents manifestacions, la diferència entre classes socials, etc.

La novel·la està realitzada en blanc i negre i amb una línia molt gruixuda, consta de quatre entregues publicades entre el 2000 i el 2003. Els dibuixos de la primera publicació

estaven molt mal fets però tot i així aquests resultaven apropiats, ja que el grafisme recordava els dibuixos infantils que et feien posar encara més en la pell de la protagonista.

Strapi, M (2000) Recuperat de <http://thatfirstpage.tumblr.com/post/100582444778/persepolis-marjane-satrapi>

Alison Bechdel - Fun Home (2006): L'obra és de caràcter autobiogràfic. L'autora relata la recerca de la seva identitat des de la pubertat i l'adolescència fins que arriba a descobrir realment qui és. Al llarg de l'obra el lector observa com el viatge que s'ha de recórrer per arribar al final a vegades és fatigós, exigent, retorçat i turbulent i ens acaba portant al delta de la maduresa.

L'obra de Bechel és d'un realisme senzill però tremendament efectiu. El dibuix és cru per molts moments, molt narratiu i poc donat d'exhibicions virtuoses, tot i que és simbòlic i explicatiu. El color que hi ha empleat és una gamma de gris-verdós aigualit.

La seva obra té un to humorístic, ja que és la seva única arma per combatre la solemnitat dels discursos sobre gènere i sexualitat, per això cada vinyeta podem dir que és una pancarta per a una manifestació contra els límits sexuals, especialment l'homofòbia.

Bechdel, A (2006) Fun Home pàgina 217 Recuperat de <http://dykestowatchoutfor.com/art-sales>

2.8.1.4 Àlbum il·lustrat

En un principi l'àlbum il·lustrat es caracteritzava per contenir en una mateixa pàgina el contingut textual i el contingut dibuixat. Amb el pas dels anys aquest text ha anat desapareixent i avui en dia ja trobem àlbums en les quals les mateixes imatges fan d'argument i de guió de la història. Tot i que en varies obres el text ja ha desaparegut, n'hi ha d'altres que encara contenen quatre paraules puntuals tot i que aquestes estan en segon pla.

Les diferents il·lustracions que componen les pàgines estan cuidades al més mínim detall per així aportar connexió, coherència i contingut a l'obra a mesura que aquesta va transcorrent.

En un principi els àlbums il·lustrats anaven dirigits únicament a un públic infantil, actualment estan guanyant molt territori en el món dels adults i els adolescents.

Els àlbums infantils tracten temes lúdics o del dia a dia a partir d'animals, persones o ésser imaginaris i els àlbums adults tracten temes de sexe, política, drogues i amor.

Les obres acostumen a estar editades amb una tapa dura i tenir entre 26 i 35 pàgines. La tècnica utilitzada és molt variada però normalment els autors es solen apostar per les tècniques digitals.

Avui en dia els àlbums il·lustrats es troben en l'edat d'or a causa del gran nombre d'editorials que volen apostar per aquest format més visual i pràctic a l'hora de transmetre idees, tan senzilles com complexes.

Algunes de les obres més importants són *Amants*, *Seda*, *L'herba és verda*, *Que hacer cuando en la pantalla aparece the end*, *Todo lo que (nunca) té dije lo guardo aquí*, etc.

Paula Bonet - *Que hacer cuando en la pantalla aparece the end (2014)*: El llibre tracta sobre la vida, sobre aquells finals que arriben sobtadament i ens parteixen en dos, que ens duren molts anys i que mai s'acaben d'eliminar o oblidar del tot. Al llarg de l'obra va explicant les diferents fases que vivim com el dolor, les amistats, els viatges, etc. fins que arriba el dia que ens llevem i diem THE END, això s'ha acabat, i comencem una nova història.

Les diferents il·lustracions que formen part d'aquest llibre són rostres de dones plorant, xopes o surant realitzades amb una gamma de totalitats blaves i combinades amb alguns detalls vermells o rosats, per manifestar els estats d'ànim. Pel que fa a la tècnica utilitza les tradicionals com l'oli, les aquarel·les o la tinta xina i després retoca els resultats amb diferents tècniques digitals com l'Adobe Illustrator.

Els diferents dibuixos són delicats i suaus però alhora et colpegen, t'afecten.

Bonet, B (2014) *Que hacer cuando en la pantalla aparece the end* Recuperat de <http://www.metalocus.es/es/noticias/paula-bonet-que-hacer-cuando-en-la-pantalla-aparece-end>

Sara Herranz - *Todo lo que (nunca) te dije lo guardo aquí* (2015): Aquesta obra és un passeig en el món de les relacions sentimentals: de l'amor al desengany, les ruptures dramàtiques, el sexe, les festes i l'alcohol. L'obra transcórrer a la gran ciutat i té com a objectiu que tota una generació es vegi identificada amb l'èxtasi i les bufetades de l'amor. Les frases que complementen les il·lustracions són dolces i a vegades iròniques que ens conviden a la reflexió.

Les il·lustracions són minimalistes i netes en tons negres, blancs i vermells. La línia és gruixada i molt ben definida. Les tècniques emprades són l'oli i la tinta, perfeccionades posteriorment amb l'Adobe Illustrator i el Photoshop.

Herranz, S (2015) *Todo lo que (nunca) te dije lo guardo aquí* Recuperat de <https://culturafeten.com/2015/05/20/todo-lo-que-nunca-te-dije-lo-guardo-aqui-de-sara-herranz/>

2.8.1.5 Humor gràfic

L'humor gràfic són aquelles il·lustracions, generalment caricatures, que transmeten l'enginy i l'humor d'un individu a través de la visió personal de l'autor. En aquestes obres els aspectes tècnics queden totalment subordinats l'enginy i al talent personal. Les obres es presenten com si fossin una cosa fantàstica i absurda tot i que en realitat tracten temes força seriosos de l'actualitat (realitats sospitoses des de diferents punts de vista).

Amb la realització d'aquests dibuixos l'il·lustrador espera fer reflexionar al receptor envers el tema o el personatge tractat.

Les obres d'humor gràfic acostumen a aparèixer en els diaris, revistes i blogs i són d'interès públic. A vegades aquestes inclouen un petit text i altres vegades no.

Perquè una il·lustració sigui denominada sota el concepte d'humor gràfic ha de complir cada un dels significats que aquestes paraules signifiquen: *humor*, l'obra ha de tenir la intenció de provocar riure o somriure (pot ser de forma interior o exterior) i *gràfic*, que sigui una imatge, dibuix, fotografia, pintura o gravat, creada amb la tècnica que l'autor decideix-hi.

L'humor gràfic es pot classificar en funció de la seva composició i la seva funció:

-Acudit creat a partir d'un únic dibuix: és un dibuix graciós d'una situació, acció o expressió en el qual poden aparèixer personatges, animals, objectes... reals o fantàstics, estructurats en un únic quadre o vinyeta amb la finalitat de fer riure o somriure al lector. Aquests dibuixos poden estar acompanyats d'un petit text introduït en un globus o un escrit emmarcat en un rectangle o quadra, a sobre o sota de la imatge.

Un autor destacat és Chummy Chúez.

Chúez, C Vinyetes Recuperat de <http://lasmonedasdejudas.blogspot.com.es/2011/12/el-humor-grafico-de-chummy-chumez.html>

-Caricatura personal: és el dibuix d'una persona més o menys coneguda però caricaturitzada. No és realista ni naturalista, ja que precisament és una caricatura (una modalitat extrema de la paròdia) que ve de l'italià i significa "carregar" o "exagerar" els trets externs o interns humans. L'objectiu d'aquest subgènere també és fer riure o somriure a l'espectador criticant o corregint a una determinada persona a partir de l'exageració o la deformació de la imatge.

Un artista destacat és Rowan Atkinson.

Atkinson, R. Mister Bean Recuperat de <http://vizcarra.info/caricaturas/tv/mister-bean-rowan-atkinson/>

-Caricatura editorial: és aquell dibuix que apareix de forma periòdica en qualsevol mitjà de comunicació, on abunda la sàtira i on l'autor té tota la llibertat d'il·lustrar el que desitja. Aquesta modalitat és difícil de realitzar perquè implica una producció diària de fets de l'actualitat, en poc temps has de detectar un error o un defecte de la societat i fer-ne un acudit resumit, sintetitzat i que faci pensar als espectadors. Per altra part és un dibuix desagraït, ja que els temes que tracten caduquen en poc temps i deixen de fer gràcia.

Un artista destacat podria ser Ferran Martín que publica per diversos diaris.

Martín, F (2012) Recuperat de <http://humor.lainformacion.com/ferran-martin/2012/10/25/campechania/>

2.8.1.6 Conte infantil

Els contes infantils són relats curts i artístics que tracten temes fantàstics o pedagògics, dirigits a un públic infantil perquè d'aquesta manera puguin aprendre i deixar volar la seva imaginació. Aquests contes es caracteritzen per la combinació d'unes narracions i unes il·lustracions molt originals.

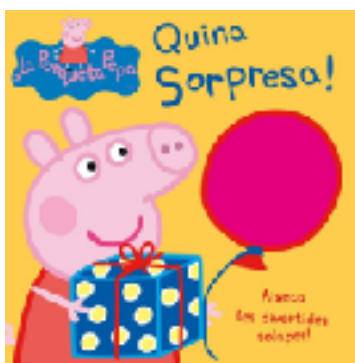
Quan creem un llibre infantil hem de tenir molt en compte l'edat a la qual anirà dirigit, ja que en funció d'aquesta realitzarem unes il·lustracions o unes altres i li posar més text o menys. A mesura que els nens van creixent les imatges van disminuint fins que arriba el dia que aquestes desapareixen del tot.

Les diferents imatges que acompanyen el text el poden acompanyar o complementar (donar-li informació que no està escrita). Les tècniques que podem utilitzar són el llapis, els retoladors, els llapis de colors, el pastel, l'oli, les aquarel·les, collage, la pintura acrílica, etc. Amb cada una de les tècniques obtindrem un resultat molt variat que convertirà el llibre en una obra d'art tot destacant-lo de qualsevol altre.

Alguns autors de l'actualitat són Masayuki Sebe o Juan Marsé, tot i que el gran mestre de tots els temps ha sigut Mauric Sendak.

La Peppa Pig: els llibres de *la Peppa Pig* són una col·lecció de llibres curts que tenen com a finalitat ajudar al nen en el seu aprenentatge. Dins d'aquesta saga podem trobar llibres dirigits als més petits de la casa, on cada un d'ells està dedicat a una única lletra, o llibres més "complexos" en el que el nen ha de llegir una història del principi fins al final o començar a introduir-se en el món de l'anglès.

Les diferents il·lustracions que formen els contes estan protagonitzades per animals i realitzades digitalment, amb uns colors molts vius i unes línies molt marcades de colors pastels.

Peppa Pig (2012) Quina sorpresa! Recuperat de http://www.alibri.es/infantil/primeros-conceptos?sort=pd.name&order=DESC&limit=75path=3_41_302&page=10

Mauric Sendak - *Dónde viven los monstruos* (1963): El conte mostra el viatge d'anada i tornada d'en Max a un món imaginari. En Max és un nen incomprès, rebel i intel·ligent el somni del qual és ser un monstre que faci por a qualsevol humà. Una nit mentre està castigat a la seva habitació aquesta es transforma en una selva. Un cop allà comença a navegar fins que arriba al lloc on viuen els monstres (unes criatures peludes, malhumorades, lletges i estranyes). En aquest món el nen captiva a tots els monstres i aquests el nomenen rei. Amb el pas del temps s'adona que el seu comportament és massa dolent i decideix tornar a casa.

Les imatges del llibre tenen una gran riquesa visual i un gran poder narratiu, un estil vintage i clàssic i una gran textura, tot això és gràcies a la tècnica emprada (la tinta) i als colors utilitzats, tirant cap a pastels.

Sendak, M (1963) *Dónde viven los monstruos* Recuperat de <http://thecatholiccatalogue.com/tcc-reads-where-the-wild-things-are-by-maurice-sendak/>

2.8.1.7 Il·lustració editorial

Les il·lustracions editorials són totes aquelles cobertes de llibres, portades de cd's, de revistes, de pàgines webs, etc. que no estan realitzades per la mateixa persona que ha elaborat el contingut, sinó que les ha realitzat una persona aliena.

Per realitzar aquestes il·lustracions podem utilitzar qualsevol tècnica, tot i que a vegades en funció del contingut de l'obra n'és més adient una que una altra.

Els il·lustradors que realitzen aquesta tasca són contractats pel director d'art de cada una de les editorials o a vegades pels mateixos artistes, que tenen al cap un determinat estil i una determinada persona.

L'il·lustrador que accepti l'encàrrec haurà d'analitzar el tema, traçar les primeres idees i esbossos i finalment ensenyar al director o l'escriptor les diferents combinacions que ha realitzat, així com les tècniques en què ha pensat. Un cop aquest hagi vist els resultats decidirà si tirar endavant amb la proposta o canviar-ne algun aspecte (demander-li més propostes).

Com podem observar el dissenyador no tindrà la llibertat de realitzar l'obra que desitgi, ja que al final aquesta haurà de ser acceptada pel creador del contingut.

En l'actualitat trobem diferents autors que han realitzat portades. Alguns d'aquests són:

Chris Bilheimer - portada del cd de Green Day - *American Idiot* (2004): Bilheimer va decidir realitzar una portada que reflectís la temàtica que formava les cançons del grup, la política. Per la composició es va decantar pel blanc i el vermell per així contrastar amb el negre del fons i ser més impactant.

Bilheimer, C (2004) GREEN DAY American idiot Recuperat de <http://www.iheart.com/artist/green-day-633/songs/american-idiot-1051564/>

Laura Bonet - portada de *Pieces of Sky*: El llibre tracta la vida d'una campiona de natació, a aquesta se li mor el germà ofegat i des d'aquell moment li fa pànic tornar a l'aigua.

A partir de la sinopsi Bonet va decidir il·lustrar una portada on aparegués la protagonista de la història sota l'aigua, amb cara de pànic que és com es sent. Els colors que ha utilitzat són uns gamma de blaus per a representar l'aigua i uns rosats per la cara. La tècnica emprada és la tinta xina.

Bonet, P (2015) *Pieces of Sky* Recuperat de <https://www.allenandunwin.com/browse/books/childrens/young-adult-fiction/Pieces-of-Sky-Trinity-Doyle-9781760112486>

Richard Amsel - cartell de la pel·lícula *Indiana Jones*: Amsel va poder realitzar el cartell de la pel·lícula Indiana Jones gràcies a un concurs que va guanyar del 20è Century Fox. En el cartell podem observar una línia molt definida i una gamma de colors marrons per representar la sorra, les dunes i les aventures que caracteritzen la pel·lícula.

Amsel, R (200) *Indiana Jones* Recuperat de <https://meansheets.com/2009/12/11/indiana-jones-amsel-vs-struzan/>

2.8.1.8 Il·lustració Publicitària

Les il·lustracions publicitàries són aquelles que acompanyen o donen forma i personalitat a un producte o a una marca. El seu objectiu és atraure els clients, donar a conèixer el producte, cridar l'atenció dels consumidors i emfatitzar les seves característiques a partir d'un missatge el més clar possible.

Ens els darrers 50 anys aquestes il·lustracions han tingut molta importància, ja que ha permès a les empreses diferenciar-se i que davant de dos productes similars (amb les mateixes característiques) els consumidors triessin aquell amb l'envàs més atractiu.

A l'hora de realitzar el disseny el director d'art es fixa en quines són les necessitats i preferències del consumidor, a partir d'aquestes realitza el que seria l'avantprojecte o *briefing*. Un cop ja ha descobert les necessitats es posa en contacte amb l'il·lustrador que més encaixi amb les seves expectatives i li proposa el treball. Si l'artista accepta la proposta haurà de traduir, fer realitat, les diferents idees del director d'art de forma imaginativa, ingeniosa i flexible.

Les il·lustracions publicitàries no només es troben en els envasos sinó que també per enunciar esdeveniments especials com ara un concert o una festa, fulletons, cartells, pòsters, etc.

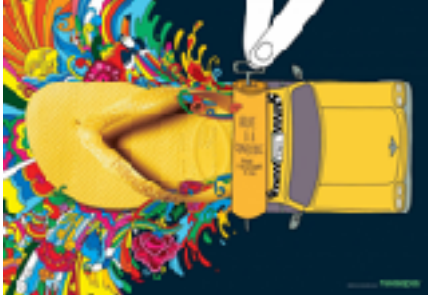
Habdon Sundblom - Coca-cola: la il·lustració del pare Noel de Habdon Sundblom per Coca-cola és una de les campanyes publicitàries que ha tingut més renom mundial. Aquest il·lustrador va canviar la tradicional vestimenta verda del Pare Noel per una altra de vermella per així representar el logo de Coca-cola. Avui en dia tots els Pares Noels que trobem són vermells, per això podem dir que l'il·lustrador va aconseguir el seu objectiu.

Sundblom, H (1931) My hat's off to the pause that refreshes Recuperat de <http://magonia.com/2011/12/26/santa-claus-no-viste-de-rojo-por-coca-cola/>

En l'actualitat també trobem moltes il·lustracions publicitàries com:

-Hawaianas: amb la realització d'aquesta il·lustració han aconseguit captar l'atenció del consumidor, especialment dels joves, gràcies al contrast del negre amb els diferents colors primaris molt vius i impactants.

Agencia AlmapBBDO (2010) Hawaianas Recuperat de <https://colectivovisual.wordpress.com/2010/06/30/publicidad-hawaianas/>

-La Caja Roja de Nestlé: Nestlé ha apostat per perfeccionar les seves caixes de bombons per aconseguir captar a aquells clients que més enllà de comprar bombons volen comprar la caixa, ja que els sembla un regal bonic que podran reutilitzar un cop ja no quedin bombons. Les il·lustracions que apareixen en aquestes caixes són molt sofisticades, aquest efecte s'aconseguix amb el contrast del color negre amb el vermell i el groc. Aquest efecte també s'assoleix amb la forma que l'il·lustrador ha decidit vestir als diferents personatges.

García, J (2015) La caja roja de Nestlé Recuperat de <http://www.juanmagarcia.net/publicidad.html#a>

2.8.1.9 Il·lustració de moda

Les il·lustracions de moda són totes aquelles idees, esquemes, esbossos o pintures que el dissenyador ha plasmat en un paper abans de donar forma a la peça de roba o al complement definitiu. El primer pas que fa dissenyador és plasmar totes aquelles idees en forma esborrany (de manera natural i espontània) i a continuació les diferents proves de colors i textures. Quan el disseny en el seu conjunt ja és del seu gust o del consumidor, passa aquests resultats a net (o no) i comença a donar vida a la seva creació.

Els diferents esbossos que creen els artistes poden ser realitzats amb carbonet, ploma, aquarel·la, software, etc. i s'acostumen a dibuixar sobre la silueta d'una persona per així veure millor quin seria el resultat.

El dissenyador de moda a l'hora de crear un complement o una peça de roba s'ha de fixar en quines són les preferències dels consumidors sense deixar mai de banda el seu estil personal, ja que és el que el diferencia de qualsevol altre dissenyador. Si el dissenyador ja té fama, es podrà permetre realitzar allò que desitgi sense tenir en compte el gust dels consumidors (ja que aquests s'adaptaran als resultats) però si el dissenyador no té gaire fama, haurà de tenir en compte les tendències del moment i portar aquestes al seu terreny.

Els diferents esbossos dels grans dissenyadors de passarel·les, col·leccions de temporada o objectes de bellesa són venuts com a verdaderes obres d'art.

Alguns dissenyadors de moda són Valentino, Lagerfeld, John Galliano o Atelier Versace.

Atelier Versace - Beyoncé: Versace va dissenyar alguns dels models que va lluir Beyoncé en la seva gira mundial Mister Carter Show. Els dissenys de l'artista són extravagants, únics i amb un gran domini del blanc i negre.

Versace, A (2014) Mister Carter Show Recuperat de <http://glamazonsblog.com/2014/02/beyonce-mrs-carter-show-versace-givenchy/>

2.8.1.10 Il·lustració científica

Les il·lustracions científiques són aquelles que acompanyen una explicació molt precisa i detallada de biologia, física, química, astronomia, arqueologia, medicina, botànica, etc. amb l'objectiu d'exposar de manera efectiva tota aquella informació en una o varies il·lustracions, perquè d'aquesta manera sigui més fàcil entendre o recordar el concepte.

Els dibuixos d'aquestes explicacions reafirmen visualment tot allò que explica el text sense afegir-hi informació extra, de tal manera que la persona que decideix no observar la il·lustració obtindrà els mateixos coneixements que aquella que hagi decidit observar ambdues coses.

Per altra banda aquestes il·lustracions no van dirigides únicament a un públic especialitzat en un determinat tema sinó que també apareixen en els llibres infantils per ajudar als nens a aprendre les parts del cos o el nom dels planetes, per exemple.

L'il·lustrador científic té la responsabilitat de realitzar uns dibuixos que s'aproximin a la realitat, de tal manera que moltes vegades serà necessari deixar de banda el seu estil personal per cenyir-se a allò que han de representar. Tot i així l'autor podrà jugar amb la bidimensionalitat, la tridimensionalitat i les metàfores visuals per captar més ràpid l'atenció del lector i així ajudar-lo a memoritzar més ràpidament els conceptes.

Les tècniques utilitzades són molt variades en funció de l'efecte que es vulgui aconseguir: poden ser tradicionals (aquarel·la, llapis de colors, retoladors, bolis...) o digitals (mitjançant un programa informàtic com el photoshop o l'illustrator).

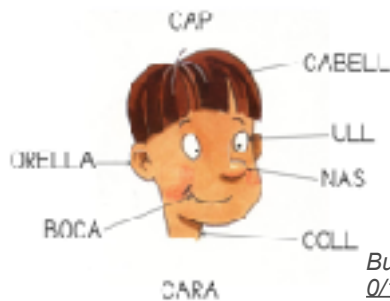
Les il·lustracions científiques poden tenir diferents funcions:

-Divulgatives: són campanyes publicitàries acompanyades d'il·lustracions per així captar l'atenció de la població i fer-los conèixer el problema i reaccionar.

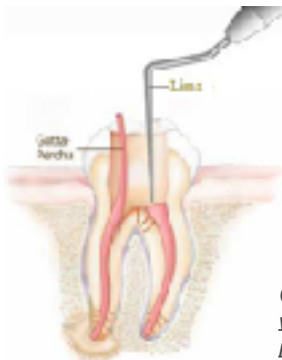
La Marató (2014) Cartell la Marató de TV3 Recuperat de <http://xarxanet.org/projectes/noticies/les-malalties-del-cor-centraran-la-marato-de-tv3>

-Didàctica: són les il·lustracions que trobem en els llibres de ciència, física o química adreçats a l'aprenentatge dels nens. Amb aquestes il·lustracions es pretén crear interès als nens i alhora ajudar-los a aprendre més ràpidament el contingut que aquests exposa.

Bujalance, J (2010) Recuperat de <https://plus.google.com/u/0/107667365391722481376/posts/VKkTEcWgrcV>

-Investigació: són aquelles il·lustracions més complexes dirigides a un públic més específic que es dedica a l'estudi o a la investigació d'un tema concret com la medicina o l'ortodòncia.

Colgate (2002) Ortodòncia de principi a final Recuperat de <http://www.colgatecentralamerica.com/es/gt/oc/oral-health/procedures/root-canals/article/illustrations-root-canal-treatment-from-start-to-finish>

-Documentalista: són aquelles il·lustracions que fan referència als diferents passos o les diferents parts de l'arqueologia, botànica, geologia, restauració...

Haeckel, E (1904) Ostraciontes Recuperat de https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Haeckel_Ostraciontes.jpg

2.8.1.11 Il·lustracions tecnològiques

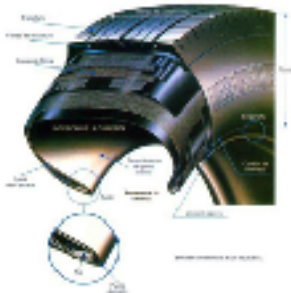
Les il·lustracions tècniques tenen com a objectiu expressar i comunicar mitjançant un llenguatge gràfic, clar i precís el funcionament, muntatge o elements que formen la màquina o l'objecte. Aquesta té una forma realista per així ajudar a la comprensió per part de l'usuari (la il·lustració és de caràcter didàctic).

A partir d'aquestes il·lustracions l'usuari pot entendre el funcionament de la cosa en qüestió sense necessitat de tenir un enteniment previ. Per poder aconseguir això l'autor haurà de realitzar esquemes, convencions gràfiques i diferents colors, ombrejats i traçats que facilitin la lectura i la comprensió. Per altra part també es recomana que en una mateixa explicació l'autor no canviï gaire d'estil per així no crear confusions en la lectura.

La línia és un element bàsic, ja que la seva forma, gruix i textura serà la protagonista de la il·lustració i la responsable de l'èxit o no d'aquesta. El color pot ser representat de la mateixa manera o pot transmetre informació addicional sobre l'objecte, també pot fer la il·lustració més cridanera i impactant.

Les diferents tècniques que existeixen són:

-Dibuixos en tall: apareix una incisió en una part de la màquina per així observar com és en el seu interior la màquina o objecte en qüestió.

Automoción, M. (2015) Partes rueda <http://i0.wp.com/www.marotoautomocion.com/wp-content/uploads/2015/01/partes-del-neumatico.jpg>

-Peces espejades: se'ns mostra una visió global de les diferents peces o parts que formen l'objecte o màquina per així tenir una primera visió de la cosa que estem parlant.

Epton, I (2006) Alenia Aermacchi Recuperat de <http://fdra-aereo.blogspot.com.es/2015/06/evolucion-aeronautica-parte-3.html>

-Representació espectral: és la representació de les diferents peces dins d'un context mitjançant les transparències.

Departament de disseny Citroën (1997) Citroën Xara WRC Recuperat de <http://cantabria1.blogspot.com.es/2012/01/citroen-xsara-wrc-el-ultimo-monstruo.html>

-Ampliador de detalls: es crea un quadre ampliat separat de la il·lustració per així donar-li més importància.

Anònim Il·lustració vaixell Recuperat de <http://ilustrandoenlaescueladearte.blogspot.com.es/2013/10/ilustracion-tecnica.html>

-Traç de fotografies: consisteix a crear les línies del dibuix sobre d'una fotografia que farà la funció de plantilla.

Anònim Il·lustració moto Recuperat de <http://ilustrandoenlaescueladearte.blogspot.com.es/2013/10/ilustracion-tecnica.html>

2.8.1.12 Poesia visual

La poesia visual és un poema transformat en il·lustració. Existeixen dues variants: aquelles il·lustracions que estan formades a partir dels versos d'un poema o aquelles altres que partir dels versos del poema s'ha realitzat una imatge que per si sola representa el que vol dir el poema. Aquestes il·lustracions es caracteritzen per les diferents mides de les lletres, la seva disposició, el color, la densitat de les línies, etc.

En l'actualitat i amb el pas del temps la poesia visual ha passat a anomenar-se ciberpoesia o poesia electrònica, ja que la majoria dels il·lustradors i dissenyadors gràfics a través de les xarxes socials i de les tècniques digitals com l'hipertext, l'animació o la realitat virtual estan donant a conèixer aquest estil.

La poesia visual és experimental, jugueta i creativa i aconsegueix crear una relació entre allò visual i les lletres, que es sobreposen les unes altres fins a aconseguir un resultat impactant, minimalista o oportunista.

Avui en dia trobem molta gent que no acaba d'entendre quina és la diferència entre la poesia visual i la publicitat o el disseny gràfic, mentre que la primera busca emocionar, commoure i remoure l'espectador a través d'unes imatges úniques i senzilles la segona busca únicament vendre's i promocionar-se.

Alguns dissenyadors de poesies visuals són:

Manuel Millán Cascalló - *Venus de Willendorf* (2012): amb aquest poema ens vol expressar la fertilitat i la sensualitat d'una dona embarassada.

Millán, M (2012) *Venus de Willendorf* Recuperat de http://millancascallo.blogspot.com.es/2012_06_01_archive.html

Antoni Albalat - *Espanya invertida* (2004): aquest poema tracta sobre l'alteritat del toro, la justícia de ser lliure igual que una papallona.

ESPAÑA INVERTEBRADA
ANTONI ALBALAT 2004

Abalat, A (2004) *Espanya Invertebrada* Recuperat de <http://visualwuniatu.blogspot.com.es>

Joan Brossa - *La cinta* (1996): amb aquesta il·lustració l'autor en dóna a entendre tots aquells records i paraules que han quedat guardades en un casset.

Brossa, J (1996) *La cinta* Recuperat de <http://www.xtec.cat/~mpons123/desbrossar/obresbrossa.htm>

2.8.1.13 Il·lustració de videojocs

Les il·lustracions de videojocs són totes aquells dibuixos creats amb la finalitat de donar-los-hi vida a partir d'un aparell electrònic.

Els dissenyadors del videojoc són els encarregats de desenvolupar l'esquema, el concepte i la jugabilitat del videojoc, tenint en compte les idees originals dels creadors. Aquesta feina pot incloure el disseny del terreny de joc, els personatges, escenaris, objectes, l'escriptura de l'especificació i el càlcul dels valors numèrics, que igualin i afinin la jugabilitat. Un dissenyador de videojocs treballa per a un desenvolupador que al mateix temps pot ser l'editor del videojoc.

Els creadors de videojocs busquen aquells il·lustradors amb més experiència o bona tècnica, ja que d'aquesta manera sabran com expressar les seves idees o conceptes d'una manera més profunda. És important que els dissenyadors de videojocs tinguin coneixements de filosofia, belles arts, psicologia, sociologia, teatre o cine, ja que aquestes branques els seran molt útils a l'hora de posar-se en la ment del creador i representar allò que vol. Amb això podem comprendre que no és necessari que els il·lustradors de videojocs siguin hàbils en el disseny gràfic o en la programació, ja que ells no programen, ells reproduïxen les idees.

Com hem dit la feina dels il·lustradors no és crear els diferents components del joc sinó estudiar en profunditat cada un dels objectes (amb quins colors fer-los, quines mides, quines perspectives, etc.), per poder donar tota aquesta informació al departament de producció i que a partir dels recursos dels quals disposen puguin recrear digitalment els diferents elements que integren el joc (de la manera que el dissenyador els hi ha dit).

És molt important que el dibuixant conegui els diferents recursos de l'empresa per així poder idealitzar uns personatges que es puguin realitzar amb els programes que disposen.

Diferents il·lustradors de videojocs són Peter Molyneux, John Carmack, Todd Howargg, etc. Segurament els més coneguts per a gent menys experta en el tema són Gregg Mayes i Shigeru Miyamoto,

Gregg Mayles: Mayles és el creador de diferents personatges molt importants en la història dels videojocs com les granotes guerreres de *Battletoads* o el *Diddy Kong* del *Donkey Kong Country*. Podem observar com els esbossos originals dels personatges del 1993 eren bastant diferents de com els coneixem avui en dia, ja que ara són més caricaturescos.

Mayles, G (1993) Donkey Kong Recuperat de <http://www.dkvine.com/interactive/forums/lofiversion/index.php?>

Shigeru Miyamoto - Mario Bros (1983): Miyamoto va ser el creador de la imatge del famós videojoc *Super Mario Bros* i que va ser configurat digitalment per la companyia de videojocs Nintendo i NES.

En aquest esbós es poden observar les diferents proves que va haver de realitzar Miyamoto per plasmar el moviment del protagonista, com per exemple la frenada que faria després d'haver estat corrent o saltant, la posició que té quan està dret, la forma que adoptaria quan encreués els braços, etc.

Miyamoto, S (1983) Esbós Mario Bros Recuperat de <http://www.alfabetajuega.com/noticia/super-mario-bros-ensena-una-parte-de-sus-bocetos-originales-n-45188>

2.8.1.14 Il·lustració de cine

Els il·lustradors de cine són aquells que han donat vida i forma als personatges i als escenaris dels dibuixos animats, com per exemple les companyies de Disney o Warner. En un principi es necessitaven diferents dibuixants per realitzar cada un dels fotogrames de les pel·lícules però en l'actualitat només es necessiten els il·lustradors per realitzar els personatges i l'univers original perquè després aquests es puguin moure i modificar mitjançant els píxels dels fotogrames amb un ordinador (l'animació).

L'animació és la tècnica que dóna sensació de moviment a les imatges, dibuixos, figures, objectes... fotografiant o utilitzant minúsculs canvis de posició perquè d'aquesta manera l'ull humà capti el procés com un moviment real, una il·lusió òptica. Com hem dit en el cinema d'imatges es construeix un moviment inexistent des de 8 fins a 24 imatges per segon.

En la creació d'una pel·lícula animada hi trobem els il·lustradors que creen els personatges, els que els realitzen digitalment i el que creen el fons. Després trobaríem l'encarregat de dotar-los de moviment, però aquest ja no és il·lustrador.

En l'actualitat trobem diferents formes d'animació. Algunes d'aquestes són:

-Dibuix animat: en un principi els dibuixos animats es creaven a partir de diferents fotogrames fets a mà i filmats posteriorment. Més tard va aparèixer l'animació per cel·les o paper acetat, aquí s'utilitzaven unes làmines transparents amb els dibuixos dels diferents personatges per moure'ls sobre un fons i així no haver de realitzar tants dibuixos. En l'actualitat tot ha canviat radicalment i només es necessita una còpia original i la resta ja es fa per mitjà d'un ordinador.

Rapunzel: aquesta pel·lícula forma part de la companyia Disney Pixar i les diferents il·lustracions que hi apareixen estan realitzades únicament amb ordinador (exceptuant el que seria l'original de cada personatge i paisatge).

Keane, G (2010) *Esbós Rapunzel* Recuperat de <http://floobynooby.blogspot.com.es/2011/07/art-of-glen-keane.html>

-Animació limitada: és una variació de la tècnica dels dibuixos animats on a diferència d'aquesta hi apareixen la meitat de fotogrames i molts d'ells repetits. Es repeteixen els fons i els moviments obtenint unes creacions més imperfectes i abstractes.

Picapedres: amb la utilització de l'animació limitada es va aconseguir crear un efecte prehistòric que ens fes entrar perfectament en l'època que estava ambientada: l'era de les caveres. Aquest efecte prehistòric s'aconsegueix amb la durada més llarga de cada una de les accions i la repetició dels diferents decorats.

Hanna, W i Barcera, J (1960) *Els picapedres* Recuperat de <http://my.xfinity.com/blogs/tv/2012/04/13/the-flintstones-remake-halted/>

-Animació en 3D: una animació en 3D és aquella que simbolitza les tres dimensions: el llarg, l'ampla i la profunditat d'una imatge (com si es tractés del nostre món real). Aquests gràfics estan amb ordinadors i mitjançant fórmules matemàtiques que descriuen l'objecte, les tonalitats, les textures, les ombres, les transparències, la il·luminació, la profunditat, el moviment, la perspectiva, etc. Tota aquesta informació serà la que dipositarem a un programa informàtic per crear el model en 3D.

Pluja de mandonguilles: gràcies al 3D en aquesta pel·lícula l'espectador es queda enganxat a la pantalla i aconseguix apreciar l'ús immillorable de la llum, els personatges i els espais. Un fet que ha agradat a molta gent és l'estranya sensació i a l'hora divertida del moment en què sembla que et caiguin sobre teu mandonguilles del cel.

Lord, P i Miller, C (2009) *Pluja de mandonguilles* Recuperat de <http://www.movieforkids.it/cinema/pioverno-polpette/3645/>

-Stop motion: aquesta tècnica consisteix a donar vida als diferents objectes, maquetes o ninots de plastilina a partir de la gravació de cada un dels fotogrames, que van variant en cada gravació per així crear un efecte de moviment quan s'ajuntin tots.

Pingu: és un clar exemple del Stop motion creat a partir de figures de plastilina que es van transformant de manera progressiva per així crear moviment.

Gutmann, O (1986-2004) Pingu Recuperat de [http://pingu.wikia.com/wiki/Pingu_\(character\)](http://pingu.wikia.com/wiki/Pingu_(character))

-Replacement animation: és una tècnica similar al stop motion, ja que és necessari fotografiar cada un dels moviments però a diferència d'aquests les figures que formen el replacement animation no són modelables, estan fetes de fang o fusta, i es necessita crear una peça nova per realitzar cada un dels moviments. Un únic moviment pot requerir al voltant d'unes 20 peces.

Los Boxtrolls: és una pel·lícula creada amb el replacement animation on les diferents peces per crear el moviment estan fetes amb impressió 3D.

En aquesta fotografia podem observar les diferents cares realitzades amb impressió 3D d'un mateix personatge.

Estudis Laika (2009) Los Boxtrolls Recuperat de <https://www.wired.com/2012/07/paranorman-3d-printing/>

-Stop trick: aquesta tècnica consisteix a gravar un element, parar la càmera i a continuació treure l'objecte al qual s'està gravant perquè d'aquesta manera quan es torni a engegar la càmera sembli que l'objecte ha desaparegut.

Escamotatge d'une dame chez Robert-Houdin (1896): en aquest curtmetratge es va usar el recurs del Stop trick per fer desaparèixer a una dona "per art de màgia" i en el lloc d'aquesta va aparèixer-hi un esquelet.

Houdin, R (1896) Escamotatge d'une dame chez Recuperat de <http://www.graphics.com/article/origins-visual-effects>

-Film directe: és una tècnica que consisteix crear la història paral·lelament a la seva explicació i gravació. En el film directe podem observar com es dibuixa, pinta i compon l'obra tot explicant una història.

Una mà de contes: són una sèrie de contes curts en els quals apareix una mà que a partir de diverses tècniques (dibuix, pintura, colors, collage...) va explicant una historieta. Aquesta historieta també és explicada a partir d'una veu i acompanyada amb diferents músiques que et fan entrar ganes de mirar més i contes.

Miriam i Tania (2000) El soldadet de plom i la ballarina Recuperat de <http://www.super3.cat/unamadecomptes/web/tallers/books/mira?>

2.8.2 Tècniques per il·lustrar

2.8.2.1 Il·lustració digital

Les il·lustracions digitals es caracteritzen per crear les obres directament a l'ordinador, utilitzant un software i amb l'ajuda de diferents dispositius com el ratolí, els llapis òptics o les tauletes digitals. La finalitat d'aquesta tècnica no és corregir els errors digitalitzant-los sinó crear-los des de zero a la pantalla. El resultat d'aquesta tècnica són imatges vectorials producte de la suma de milers de traços independents que en conjunt formen una il·lustració.

A partir d'un programa de l'ordinador com el photoshop o l'illustrator tindrem l'oportunitat de realitzar digitalment totes les tècniques tradicionals que existeixen sense la necessitat de comprar els diferents materials.

La il·lustració digital com tota tècnica té una sèrie d'avantatges i inconvenients:

-Avantatges: inverteixes menys temps, ja que amb un sol clip pots donar color a tota la superfície, pots refer un pas si no et convens tirant enrere, no necessites tenir un espai específic per realitzar les il·lustracions, no has d'estar constantment comprant materials i pots imprimir tantes còpies com desitgis sense perdre qualitat.

-Inconvenients: l'obra perd valor i has de fer una petita inversió inicial.

Alguns artistes espanyols són Alejandro (Mundopiruu), Alex Trochut, Mario Eskenazi, els germans Mingrano (brosmind), etc.

Alejandro de Marcos García (2015) Sun Recuperat de <http://mundopiruuu.com>

Brosmind (2016) Recuperat de <http://www.brosmind.com>

2.8.2.2 Il·lustració tradicional

Les il·lustracions tradicionals són aquelles que mantenen la seva originalitat, que es creen a mà a través de diferents tècniques que explicarem a continuació com el llapis, la pintura, el collage, etc.

L'avantatge principal de la il·lustració tradicional és que guarda un gran valor artístic més gran, ja que mostra la creativitat i l'habilitat de cada artista que és el que els fa innovadors.

Per altra banda també té desavantatges. Ens limita els materials i les tècniques que podem utilitzar i per altra banda no existeix una còpia idèntica a l'obra, aquest segon desavantatge també pot ser considerat un avantatge, depenent de la persona.

La tècnica tradicional ha sigut la més utilitzada per la societat en les darreres èpoques tot i que en l'actualitat es dona una gran importància a la tècnica digital.

Alguns il·lustradors fidels a la il·lustració tradicional són: Maria Velat, Raquel Lagartos, Lorena Cano, Juan Carlos Jotaká, etc.

Canela, J. (2013) *Imaginaria* Recuperat de <http://www.eleanorabioso.com/2013/05/nace-imaginaria-festival-de-titeres-e-imagen-en-movimiento/>

2.8.2.2.1 Tinta

Les il·lustracions realitzades amb tinta s'acostumaven a realitzar mitjançant la ploma com a eina principal tot i que avui en dia també en podem utilitzar d'altres com el retolador bisellat o l'estilògraf. En funció de l'eina que utilitzem obtindrem unes línies més dinàmiques o més rectes.

Amb aquesta tècnica podem obtenir diferents formes de traços:

- Forma simple: són traços paral·lels, curts o ratlles, generalment emprades per crear la silueta de l'objecte.
- Forma de ret: és la realització de traços en creu o diagonal per així crear textures o omplir espais.
- Forma complexa: aquesta última tècnica està formada per la combinació de diferents traços simples, rets i corbes amb l'objectiu d'aconseguir una forma més expressiva.

Amb la combinació de les diferents formes obtindrem la trama que ens servirà per realitzar els diferents estils d'ombres i tonalitats de grisos. Aquestes formes es realitzen de forma ràpida, espontània i pràcticament impossible de retocar.

La qualitat del dibuix resultant és gairebé immillorable però necessita una gran dedicació.

Tot i la seva perfecció aquesta tècnica no és gaire popular entre la gent jove o infantil, entre els llibres dedicats a aquestes edats, per la seva simplicitat i monotonia. A diferència dels joves en el món adult sí que triomfa per a representar catàstrofes i problemes de l'actualitat.

Villarubia, B (2011) Retrat Recuperat de <https://acuarelasypuntos.wordpress.com/2011/12/12/dibujando-tecnicas-humedas-tinta-china-retrato-de-isabella-rossellini/>

2.8.2.2.2 Grafit

La tècnica del grafit o llapis és una de les tècniques més fàcil de manejar i utilitzar gràcies al seu poc pes i la seva mida que ens permet emmagatzemar-lo a qualsevol lloc. Per altra banda també és molt popular perquè et permet esborrar-lo amb facilitat.

Pels diferents avantatges que hem dit anteriorment trobem un gran nombre de llibres, cartells, portades de CD's, etc. realitzats amb aquesta tècnica o material.

Els llapis de grafit es classifiquen segons la seva flongesa o duresa, en una escala que va des del 8B (el més flonjo) fins al 8H (el més dur). Gràcies a aquesta gran varietat de puntes podem decidir quin llapis utilitzar en funció del resultat que desitgem obtenir, també podem barrejar diferents grafits. Amb un llapis de mina tova podem aconseguir una gran varietat de tons, des d'un negre intens a un gris suau i homogeni. Amb un llapis de mina dura podem traçar línies finíssimes i molt netes.

Com hem dit amb cada un dels llapis de diferent flongesa o duresa podem obtenir un resultat o un altre, per altra banda en funció de la posició amb la que l'utilitzem també podem obtenir diferents efectes:

- Si treballem amb la punta de la mina podem traçar punts, línies, corbes o qualsevol signe gràfic molt ben definit i net.
- Si treballem amb la part més llarga de la mina (amb el llapis tombat) podem obtenir diferents tons i podem realitzar les llums i les ombres.

En ambdues tècniques i en funció de la pressió que exercim sobre el llapis podem obtenir uns resultats més potents o més clars.

Lee, M (2015) Retrat Recuperat de <http://www.toxel.com/inspiration/2015/03/17/pencil-drawings-by-monica-lee/>

2.8.2.2.3 Llapis de colors

El format i les característiques dels llapis de colors són les mateixes que les dels grafitos però a diferència d'aquest segons no es juga únicament amb les textures, les formes i les pressions sinó que també amb diferents colors. En la majoria de casos tot dibuix realitzat amb colors ha estat esbossat anteriorment amb un grafit, ja que aquests et permet esborrar el traçat amb facilitat i en canvi els colors no.

Actualment els llapis de color han evolucionat molt i ja és possible esborrar-los o mullar-los per crear un efecte d'aquarel·la.

Amb aquesta tècnica podem realitzar diferents saturacions, degradats, difuminats o contorns més definits. Un dels avantatges que tenen aquests materials és la possibilitat d'il·lustrar amb gran detall, la permanència i la inalterabilitat dels colors.

Igual que els grafitos els colors també tenen diferents puntes per obtenir diferents traçats. Les tècniques que podem utilitzar per obtenir els traçats són:

- Tècnica lineal o ratllat: consisteix a superposar unes línies amb unes altres per aconseguir matisos i contrastos.
- Tècnica tonal: consisteix a treballar més o menys un espai en funció de la quantitat de volum i l'efecte que es vol aconseguir.
- Tècnica del *grattage*: consisteix a sobreposar diversos colors perquè aquests s'ajuntin formant un degradat o nous colors.
- Tècnica del blanquejat: consisteix a utilitzar intensament el color blanc per sobre dels altres colors per així aconseguir un resultat pastel.

Aquesta tècnica s'utilitza per a qualsevol finalitat i s'acostuma a combinar amb l'aquarel·la per així donar més volum a les formes.

Mialynne, K (2014) Ocell Recuperat de <http://artistasdelared.com/si-no-fuera-porque-expone-los-materiales-que-usa-en-sus-dibujos-creerias-que-son-fotografias/>

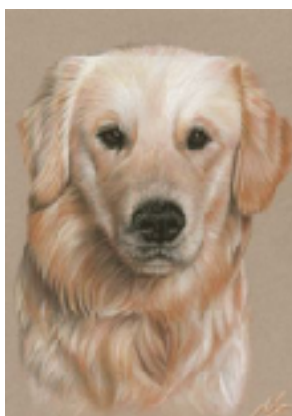
2.8.2.2.4 Pastel

La pintura pastel és una tècnica pictòrica en sec d'una qualitat excel·lent. El pastel són unes barretes de pigments que estan barrejats amb un aglutinat anomenat gima de tragacant. A diferència d'altres tècniques aquesta només es pot utilitzar sobre paper si no volem perdre la qualitat dels colors originals vius i atractius i l'efecte de vellut que tant caracteritza a aquest estil.

Aquesta tècnica com les altres presenta una sèrie d'avantatges i inconvenients:

- Avantatges: és una tècnica que no necessita ni dissolvents ni pinzells, és ràpida de realitzar, pots representar la realitat a la perfecció, els colors són vius i vibrants, pots combinar els colors a partir de diferents capes, pots combinar aquesta tècnica amb els altres com els llapis de colors o l'aquarel·la, etc.
- Inconvenients: el suport sobre el que es realitza (el paper) és molt fràgil, el color s'embruta fàcilment i no es fixa, si s'afegeixen moltes capes l'obra es pot espatllar per un excés, no es poden esborrar els errors i difícilment corregir-los, és molt difícil realitzar diferents traçats, etc.

Per altra banda, la tècnica del pastel s'acostuma a realitzar únicament per originals, ja que és molt difícil la seva digitalització o clonació sense espatllar l'obra o perdre'n el valor.

Nose, S (2010) Golden Retriever Recuperat de <https://es.pinterest.com/pin/444871269416997866/>

2.8.2.2.5 Acrílic

L'acrílic és una tècnica pictòrica que s'obté a través d'uns pigments diluïts amb un aglutinant que és resina sintètica. El seu asseccament és ràpid i el seu acabat és mate, brillant i intens. Trobem diferents classes d'acrílic:

- El medium: són aquells acrílics amb el que obtenim un acabat semi mate.
- El gel: aquests acrílics ajuden a donar més volum a l'obra en qüestió.
- La pasta densa: són uns acrílics molt densos que ajuden a l'autor a crear les diferents textures desitjades.
- El fluidificador: són acrílics molt líquids que s'acostumen a utilitzar per emplenar les superfícies llises i els fons.

Gràcies a aquests acrílics podem afegir tantes capes de pintura com desitgem sense fer malbé la superfície, podem conservar les obres molt de temps i crear textures o efectes òptics.

Aquests suports que ens permeten no fer-los malbé a partir de la pintura són el cartó, la fusta, el metall o altres suports com la paret.

La rapidesa d'asseccament i els colors intensos expliquen la seva gran popularitat per la majoria dels il·lustradors contemporanis.

A diferències d'altres tècniques aquesta no s'acostuma a barrejar amb cap altra, ja que per si mateixa aconsegueix l'efecte, el color i la textura desitjada.

Sánchez, J (2014) *Pregunta Recuperat de <http://juansanchezsotelo.blogspot.com.es/2014/01/pregunta.html>*

2.8.2.2.6 Oli

La pintura a l'oli és una tècnica pictòrica que s'obté barrejant els pigments de colors amb un oli, aquest acostuma a ser de llinassa o nou. Amb aquesta barreja aconseguim unir els diferents pigments entre ells i aquests amb el seu suport. Aquest suport pot ser una tela, una fusta, un full gruixut, un cartó, etc.

Actualment els colors d'oli ja es comercialitzen prefabricats en tubs però aquests acostumen a fer-se mal bé ràpidament a causa de la gran quantitat d'oli que contenen (per així evitar que es dissequin de pressa). Per altra banda també és necessari envernissar l'obra un cop realitzada per així protegir-la i donar-li més brillo.

Com les tècniques anomenades anteriorment aquesta presenta diferents avantatges i inconvenients:

- Avantatges: la seva riquesa i profunditat no es pot comparar amb la de cap altra tècnica.
- Inconvenients: és molt difícil digitalitzar les il·lustracions per fer-ne còpies sense perdre els colors i les textures i necessiten moltes hores d'assecamment.

Pel que fa als traços no acostumen a ser gaire definits, generalment són més bastos, tot i que això va en funció del pinzell que decidim utilitzar.

En l'actualitat no trobem gaires llibres il·lustrats amb aquesta tècnica per l'inconvenient que hem esmentat anteriorment de la digitalització i pels resultats massa realistes que no acostumen a agradar a tothom, i encara menys als nens.

Shuplyak, O (2011) Sigmund Freud Recuperat de <http://curiosismo.com/2013/10/16/ilusiones-opticas-al-oleo-los-cuadros-dobles-de-oleg-shuplyak/>

2.8.2.2.7 Collage

El collage és una tècnica artística que consisteix a enganxar fragments de diferents materials sobre una superfície amb l'objectiu de crear una unitat. Aquests materials que caracteritzen i componen l'obra poden ser diaris vells, revistes, papes de colors, embalatges, fotos, teles, etc. Per altra banda les obres també es caracteritzen per la juxtaposició de diferents textures, formes i mides que donen lloc a un conjunt interessant i suggeriu visualment.

A més a més de diferents materials també es poden barrejar diferents tècniques com la pintura, l'oli, els retoladors de color, el gravat, etc. Com més tècniques i materials es barregin més impressionant serà el resultat.

A l'hora de realitzar l'obra podem enganxar diferents materials aleatòriament seguint els impulsos personals o compondre una idea o projecte i posteriorment enganxar-la, quan ja es tenen clars els diferents components, colors i textures i el lloc al què aniran.

En l'actualitat el collage és una tècnica molt popular per la simplicitat dels seus materials i pels resultats impressionants. També perquè és una forma de llibertat en la qual pots expressar o criticar tot allò que desitgis (preocupacions o injustícies) d'una forma personal, tot donant llibertat a la teva imaginació i creativitat.

El collage és una tècnica força emprada en les il·lustracions infantils, ja que és molt atractiu a simple vista i ajuda als nens a desenvolupar la seva creativitat i imaginació.

Juan Carlos "Jotaká" (2015) La siesta Recuperat de <https://www.designideas.pics/la-siesta-by-juan-carlos-vinas/>

2.8.2.2.8 Retoladors

Els retoladors ens permeten representar idees de forma ràpida gràcies a la seva tinta líquida d'assecat ràpid. Per altra banda també ens permeten realitzar tot tipus de detall, ritme, punts, textures, masses de color, barreges, etc. amb una gran expressivitat. Aquesta tècnica es pot barrejar amb pintura o collage per aconseguir un resultat encara més ric i expressiu.

En el mercat actual trobem retoladors amb base volàtil (alcohol) o aquosa (aigua). La diferència que trobem entre ambdues bases és que la primera s'asseca més ràpidament que la segona. Ambdós retoladors es poden aplicar sobre el paper, el cartró o la tela (en aquestes dues últimes superfícies el color pot variar i perdre intensitat). Si triem el paper com a superfície és molt important que aquest sigui llis, absorbent i opac per obtenir uns bons resultats, no s'ha de fer mal bé la superfície.

En funció del resultat que vulguem obtenir triarem un retolador de punta més fina o més gruixuda. Les diferents tècniques que podem realitzar són:

- Tècnica de paral·leles: en aquesta tècnica totes les línies estan enfocades cap a un mateix per així obtenir unes línies rectes i paral·leles que ens poden servir per a omplir els diferents espais.
- Tècnica del pentinat: en aquest cas les línies segueixen el sentit de l'objecte i ajuden a donar-hi volum i perspectiva.
- Tècnica del fos: és una tècnica que la utilitzem quan no volem que es marquin les empremtes del retolador. Consisteix a realitzar traçats molt junts i amb poca pressió.
- Tècnica de la metxa: aquesta tècnica consisteix a realitzar diferents taques amb els retoladors per així omplir de manera ràpida i fàcil els fons amplis.

En l'actualitat els il·lustradors aposten pels retoladors, ja que els permet realitzar unes coloracions de forma neta, ajustada i d'una gran qualitat que no es perd a l'hora de digitalitzar. Aquesta tècnica és molt emprada tant en els llibres infantils com els adults.

Lee, M (2011) Circulation Recuperat de <http://www.grenomj.com/gallery?lightbox=i16gj>

2.8.2.2.9 Gravat

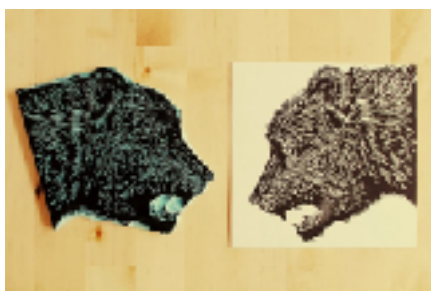
El gravat és el resultat que obtenim quan modelem una planxa de fusta, linòleum, metall o de pedra mitjançant eines tallants, punxants o àcids, en el cas del metall. Actualment també s'utilitzen diferents materials sintètics com a base que es poden gravar de manera tradicional o de manera més tecnològica amb làsers, fotogràfics i digitals. Un cop obtenim la planxa necessitem una tinta del color per transferir-la al suport escollit mitjançant pressió.

Les tècniques emprades per a l'obtenció d'un estam s'acostumen a dividir en dos grans grups:

- Els gravats en relleu: aquesta tècnica es realitza treient material sobrant de la planxa amb diferents utensilis, de tal manera que la part que queda en el pla superior es correspon amb el traçat del dibuix.
- Els gravats de buit: aquesta altra tècnica es realitza fent incisions a una placa metàl·lica mitjançant medis mecànics i químic, de manera que les parts fosques de la imatge correspondran amb les incisions on es dipositarà la tinta.

Un cop ja tenim la planxa feta, en ambdues tècniques, podem utilitzar un full, un cartró, una tela o una futa com a suport per transferir la imatge que hem realitzat.

En un principi els diferents estams que es realitzaven acostumaven a ser lletres, signes o marques, en l'actualitat això s'ha deixat de fer i s'ha passat a realitzar dibuixos molts cops complexos, realistes i detallats, generalment per cotes infantils.

Acosta, P (2013) Oso Recuperat de <http://craftandartists.blogspot.com.es/2013/11/entrevista-pablo-salvaje-la-natura-un.html>

2.8.2.2.10 Aquarel·la

La tècnica de l'aquarel·la consisteix a sobreposar diferents capes semitransparents de color per aconseguir uns tons de color cada vegada més intensos i foscos. Els diferents pigments de colors són solubles en aigua i d'assecat ràpid. El suport ha de ser un paper prou gruixut per absorbir grans quantitats d'aigua i pigments, si no també podem utilitzar fusta, cartró o tela però en aquests altres suports els colors poden variar lleugerament.

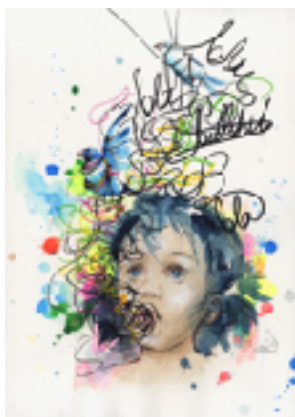
En l'aquarel·la trobem dues variants molt utilitzades:

- Paper mullat o aquarel·la humida: aquesta tècnica consisteix en humitejar la base en la que pintarem, després agafar un pinzell ven carregat d'aigua i pintar la superfície humida per així aconseguir un efecte de degradat a partir de la barreja de diferents colors o omplir ràpidament una superfície extensa d'un mateix color. Si volen sobreposar diferents colors sense que aquests es barregin serà necessari que deixen assecar la superfície.
- Paper sec o aquarel·la seca: aquesta altra tècnica podríem dir que és la contrària de l'anterior. Un aquest cas, pintarem amb unes aquarel·les seques sobre un suport sec per així aconseguir uns colors més intensos i que aquests no es barregin entre si.

Generalment s'acostuma a combinar ambdues tècniques per així cobrir grans superfícies i alhora ressaltar alguns detalls en primer pla.

La tècnica de l'aquarel·la és una de les preferides dels il·lustradors, ja que no necessitar gaires utensilis, és funcional, es poden pintar grans superfícies i es poden realitzar detalls.

Aquesta tècnica es pot combinar amb altres, generalment amb la tinta, el pastel, els llapis de colors o retoladors.

Zombie, L (2015) Words Recuperat de <http://lora-zombie.deviantart.com/art/words-575153146>

2.9 Editorials

Una editorial és una empresa que reproduïx i distribueix textos i altres documents com àlbums, cartells o tríptics mitjançant diferents tècniques d'impremta o de difusió per suports electrònics. La impremta consisteix a reproduir textos i imatges sobre papers, teles, pergamins o altres materials mitjançant l'aplicació d'unes tintes, generalment olioses.

Per altra banda, les editorials no només són les encarregades d'imprimir sinó que també de corregir el treball, maquetar-lo, promocionar-lo, distribuir-lo i finançar-lo.

Les persones interessades a editar un treball poden enviar una còpia a les editorials a través de l'e-mail, allà se'ls valorarà la proposta per la seva qualitat i les seves possibilitats comercials. Si l'editorial veu que l'obra pot tenir una bona acollida pels lectors tiraran endavant amb el projecte, però si no els hi interessa no. Si es tracta d'una persona que ja té nom (és coneguda per haver publicat altres llibres o és famosa) aquest acord el realitzarà l'agent literari (que es quedarà una part dels guanys del llibre) o l'editorial interessada es posarà en contacte amb el creador directament. Per altra banda, és evident que els grans grups aposten pels autors mediàtics i pels escriptors més coneguts que apareixen sovint als mitjans de comunicació, ja que d'aquesta manera s'asseguren de no tenir pèrdues i uns guanys molt més possibles.

Un cop l'editorial ha acceptat la proposta comença el procés de producció per donar vida al llibre, aquest procés inclou des de polir l'estil del llibre fins a crear la portada adient. L'editorial pot suggerir canvis a l'autor perquè el projecte es vengui millor.

Totes aquelles persones que no trobin una editorial disposada a tirar el seu treball endavant tindran una possible alternativa, l'autoedició, de la que en parlarem més endavant.

2.9.1 Tipus d'editorials

En l'actualitat les editorials es classifiquen en funció del gènere que abasten com ara ciència ficció, belles arts, literatura juvenil, històrica, romàntica, etc. o en funció de la mida i de la incidència en el mercat. En aquesta segona opció trobem dos tipus d'editorials:

-Els grans grups editorials: són un grup d'empreses o holding empresarial format per diversos segells o editorials i que compten amb una gran trajectòria.

-Les editorials independents: són unes editorials creades majoritàriament per persones joves i entusiastes amb projectes molt originals i engrescadors. Les editorials independents són empreses petites o mitjanes que mantenen la figura de l'editor, entès no només com a director editorial sinó també literari i/o artístic.

La diferència principal entre ambdós grups, com ja indica el nom, és la independència (tant econòmica com de criteri). En l'editorial independent el marge de llibertat és molt més gran a l'hora de la presa de decisions que formen part del procés: producció (concepte gràfic, disseny, composició, impressió, etc.), comercialització i distribució. Aquest seria l'avantatge principal. Per contra, un editor independent no disposa dels recursos econòmics dels grans grups, amb els que ha de competir necessàriament en el mateix mercat: un sector de llibreries que, en general, defensa els llibres més comercials i no discrimina positivament a les obres dels autors novells o desconeguts. Per altra banda els grans grups editorials també són més potents (tenen més presència en el mercat) perquè poden destinar un nombre més gran de recursos pel màrqueting editorial.

Alguns dels grups editorials més potents són Planeta, RBA, Random House, etc.

En l'àmbit del llibre en català es va produir una integració de segells, anteriorment independents, dins del Grup 62, a les mans de Planeta.

En l'àmbit de les editorials independent, com hem dit anteriorment n'hi ha un gran grup i una d'elles és l'editorial Albí de Berga.

2.9.1.1 Planeta

És l'editorial del Grupo Planeta i es va fundar l'any 1945 a Barcelona per José Manuel Lara Hernández.

L'any 1949 el Grup Planeta es va convertir en una multinacional que combinava una sòlida tradició empresarial amb una gran capacitat d'innovació, una vocació europea i internacional. És una de les editorials amb més prestigi i influència en el món editorial de parla hispana, té una presència especialment destacada a Espanya i Amèrica Latina (on lidera el mercat) i en segon lloc a França. També es troba entre les 10 editorials amb més lideratge del món.

En l'actualitat Planeta conté amb més de 100 segells editorials que abasten tots els gèneres literaris i compten amb un catàleg de més de 15.000 autors espanyols i estrangers, clàssics i contemporanis. Entre aquests segells hi trobem fanbooks, lonely planet o per exemple el grup62, que publica llibres en català.

El Grup Planeta posa la cultura, la informació, l'oci i l'entreteniment a l'abast de tots els ciutadans del món a partir dels diferents formats de llibre possibles, les llibreries Casa del Libro que es troben en les principals ciutats espanyoles, els clubs de lectura, les botigues online i les plataformes de lloguer i compra.

Logotip Grupo Planeta Recuperat de <http://www.eae.es/actualidad/experiencia-eae/grupo-planeta-estamos-en-la-cuarto-posicion-como-empresa-mas-atractiva-para-trabajar-entre-jovenes-estudiantes>

2.9.1.2 Albí

L'Albí és una editorial independent del Jaume Huch creada a Berga fa trenta anys, el nom d'Albí ret homenatge al nom d'un conte de l'escriptor berguedà Ramon Vinyes. En un principi l'objectiu de l'editorial era donar a conèixer els autors del Berguedà, més tard va deixar d'estar únicament al servei de la comarca i de la Catalunya Central per reivindicar i descobrir altres autors d'arreu del país i també de l'estranger.

Aquesta és una editorial petita, naturalment, i amb el Jaume com a únic treballador (tot i que a vegades compte amb diversos col·laboradors autònoms com socis o treballadors temporals). Tot i ser un únic treballador la seva trajectòria de 30 anys li permet tenir un catàleg de títols i autors que ja fa força goig.

Segons Jaume, la independència és, sens dubte, un dels factors més positius de la seva editorial ja que li genera molta llibertat i marge de maniobra. Es considera un editor força versàtil, que ha impulsat un projecte amb vocació de servei cultural. L'Albí és un segell que té una clara vocació literària, on les col·leccions de Narrativa, Poesia i Idees (assaig) són segurament les més importants, tant pel nombre de títols com per la qualitat de les obres editades. Per altra banda també ha publicat coses molt diverses per adaptar-se a les circumstàncies de cada moment i fer front a la crisi, fins i tot en alguns casos ha hagut d'assumir que era una empresa de serveis gràfics i editorials per poder continuar endavant.

Logotip editorial Albí Recuperat de <https://www.facebook.com/lalbi.cat/photos/a.143661719016094.26237.142962679085998/642996315749296/?type=1&theater>

2.9.2 Procés

En una editorial hi entren en joc moltes feines, ja que hi intervenen molts factors. Per tant, és evident que en funció de l'estructura i de la capacitat empresarial de cada editorial, es poden desenvolupar més o menys departaments que funcionen de forma autònoma però coordinada. Per exemple, a banda del departament de producció, cal tenir en compte els apartats relacionats amb la difusió (publicitat i relacions públiques) i l'administració i comptabilitat (drets d'autor i facturació).

El temps de realització va en funció del tipus d'obra que es vol editar, és a dir que varia en funció de les seves característiques: si és un llibre de butxaca o de format gran, si és il·lustrat o no, etc. Tot i que hem dit que el temps pot variar, en general així que un llibre entra en producció, després dels mesos previs de lectura i de valoració, la fabricació se sol situar en una mitjana de dos a tres mesos, en el territori espanyol.

Les etapes del procés editorial des de la creació del llibre fins al consum d'aquest pels clients acostumen a ser:

1. Entrega de l'obra original: és l'obra que servirà de base pel futur llibre i per la qual l'editor decidirà si és apta per a la seva publicació o no. Aquesta entrega pot ser perquè l'autor ha contactat amb l'editorial o perquè l'editorial ha demanat una còpia a l'autor.

2. Avaluació editorial: aquesta fase consisteix en una anàlisi de la factibilitat editorial on l'editorial decidirà si continuar endavant amb l'edició del llibre o no (també es pot donar el cas que la comissió retorni l'original a l'autor perquè aquest el reelabori). En aquest cas es tenen en compte tres criteris:

- Què l'original entregat tingui el nivell d'elaboració adequat (que estigui ben fet).
- Què l'original compleixi amb les funcions per les quals va ser concebut.
- Què la fabricació del llibre sigui factible, que es deduirà a través de la anàlisi de costos.

3. Diagramació o composició: en aquest pas es dóna la forma gràfica al text i/o a les imatges finals que componen l'obra. Per tant en aquí és quan es tria el format, la tipografia, els colors i les imatges que s'ajuntaran mitjançant programes gràfics de disseny o maquetació com Adobe InDesign, QuarkXPress o Scribus.

En aquests pas es tindrà en compte el tipus d'edició que es vol obtenir, entre aquests hi torbem:

· Edició de butxaca: acostuma a ser un llibre de format reduït, de grans tirades i amb un cost de producció força econòmic.

·Edició especial: són aquells llibres que dins d'una tirada normal es diferencien dels altres per alguna particularitat especial que l'autor desitja posar-li, com una firma o una qualitat superior.

·Edició de luxe: es caracteritza per gran qualitat dels materials emprats a l'hora de realitzar l'edició (els fulls, l'enquadernació o la tinta).

·Edició il·lustrada: són aquells llibres formats a parts iguals de text i il·lustracions o més il·lustracions que texts.

·Edició popular: és una edició de baix cost realitzada amb materials menys precisos i que va dirigida a un públic més extens com ara un diari o una revista.

Aquestes són algunes de les opcions d'edicions més populars, tot i que n'hi ha moltes d'altres.

4. Impressió del llibre: en aquests pas s'imprimeix el llibre i es pot fer a partir de diferents tècniques o processos:

·En relleu: són les tècniques de tipografia, flexografia, hot stamping, encuny sec i trimbat.

·En superfície: són les tècniques de litografia i offset.

·En profunditat: són les tècniques de gravat de relleu i rotogravat.

·Per penetració: són les tècniques de serigrafia i duplicació digital.

·Digital: són les tècniques d'impressió digital, impressió làser i raig de tinta.

·Híbrids: són les tècniques de tampografia flexogràfica, tampografia en profunditat, calcografia i òfset sec.

Entre les diferents tècniques esmentades anteriorment les més utilitzades per a la impressió de llibres, diaris i revistes són la tipografia, la litografia i l'offset.

En aquest punt també es decideix la quantitat d'exemplar que es volen fer. En el cas de les grans editorials acostuma a ser un procés industrial a gran escala per així abaratir els costos, en el cas de les editorials petits acostumen a fer tiratges més curts per així poder vendre tots els exemplars i no tenir pèrdues. Per altra banda també és el moment de decidir si es vol fer una versió digital o eBook.

5. Enquadernació: aquest pas només es realitza en els llibres de format físic per així conservar-los, manejar-los més fàcilment i que quedin més ben presentats. Trobem diferents maneres d'enquadernar:

·Enquadernació rústica fressada: les pàgines s'imprimeixen per separat i es forma un bloc, es crea un llom, una tapa i contraportada i s'encola tot junt formant el llibre. Aquesta enquadernació és la més barata i aconsellable si el producte no ha de tenir una vida gaire prolongada.

·Enquadernació rústica cosida: les pàgines impreses s'agrupen en plec cosits entre si, s'encola el lloç i queden enganxats a la coberta. És una enquadernació més cara que la fressada però és més resistent.

·Enquadernació rústica PUR: té el mateix procés que l'enquadernació rústica fressada però aquesta altra és més ferma i resistent.

·Enquadernació de tapa dura: té el mateix procés que l'enquadernació rústica fressada o cosida però les pàgines són adherides sota una tapa de cartró que pot estar forrada amb tela, paper o pèl. La seva resistència és superior a la de l'enquadernació rústica.

·Enquadernació amb grapes: les diferents pàgines estan impreses a doble cara i ajuntades mitjançant grapes. Ens permet una bona visualització de les pàgines i és una enquadernació renomada per catàlegs i revistes.

·Enquadernació wire-o: les diferents pàgines estan impreses individualment, a doble pàgina i perforades per un extrem per on ha de passar una espiral. El procés és barat i senzill però el resultat no és gaire estètic.

·Enquadernació artesanal: les diferents pàgines impreses a doble cara es cusen manualment per obtenir un resultat més minuciós i diferent. El preu és més elevat però obté un toc personal.

Hem de tenir present que no totes les editorials realitzen totes les enquadernacions, ja que s'especialitzen en unes en concret.

6. Distribució i venda: aquest pas l'acostuma a dur a terme el departament de màrqueting editorial, que s'encarrega de realitzar totes aquelles estratègies de mercat i vendes perquè el llibre es distribueix-hi en més punts i arribi a un nombre més alt de consumidors. La distribució la pot realitzar la mateixa editorial o una empresa subcontractada.

Abans de començar amb tot el procés l'autor i l'editor hauran de firmar un contracte i pactar una sèrie d'acords que ambdós hauran de complir en vers els límits de dates, la producció, la distribució i el preu.

Un cop passats dos anys de la posada en circulació dels llibres que només l'empresa editora ha pogut comercialitzar, l'editor pot decidir destruir els exemplars sobrants notificant-ho amb 30 dies d'antelació a l'autor. L'autor té el dret d'exigir a l'editor que li entregui els exemplars restants de forma gratuïta, però ja no els podrà destinar a usos comercials.

Les editorials en tot moment s'encarreguen dels drets d'autor i del copyright davant de qualsevol problema.

2.9.3 L'Ebook

El terme Ebook és un anglicisme i significa llibre electrònic o digital. Aquest llibre és una versió electrònica o digital del llibre en paper.

El concepte de llibres que poguessin ser llegits mitjançant una pantalla va aparèixer l'any 1971 quan Michael Hart va crear el projecte Gutenberg, que consistia en la creació d'una biblioteca digital amb títols de la literatura universal i d'accés gratuït.

En l'actualitat per tenir accés a aquests llibres és necessari tenir instal·lada una aplicació que ens permeti llegir el format del llibre com ara HTML, PDF, EPUB o MOBI i un dispositiu com ara un ebook reader, una tauleta, un mòbil o un ordinador.

Alguns dels avantatges dels ebooks és que tenen un menor impacte ecològic (perquè no necessita tinta ni paper), els seus processos editorials són més ràpids, barats i fàcils, el seu estoc és il·limitat, es pot distribuir mitjançant internet (no té barreres) i no requereix un lloc per emmagatzemar-lo.

Tot i aquesta sèrie d'avantatges i l'aposta de les editorials en vers aquest nou format no ha penetrat en el mercat de la manera que s'anunciava i es preveia fa uns anys. Tot i que aquesta tècnica s'anirà implantant amb el pas del temps només ho farà en algunes obres literàries i tècniques, ja que hi ha certs llibres i formats que el lector prefereix tenir en paper com per exemple els llibres infantils o els artístics.

2.10 Auto edicions

L'autoedició és un procés relativament nou, ja que va aparèixer l'any 1985 amb la introducció del software PageMaker de Aldus Corporation i de la impressora LaserWriter d'Apple Computer.

Aquest procés consisteix a combinar l'ordinador personal, un programa de maquetació i una impressora per obtenir diferents còpies de l'obra que es decideixi. Les diferents maquetes acostumen a incloure textos, gràfics, fotos o altres elements visuals mitjançant l'aplicació d'un software com PageMaker, QuarkXPress, Adobe InDesign, RagTime o Microsoft Publisher.

En funció de la quantitat de còpies que l'autor decideixi obtenir es podrà dirigir a una impremta local (si són poques còpies) o una impremta més gran, ja que aquesta pot abaratir el preu realitzant grans tirades.

L'autoedició serveix per realitzar llibres, follets, tríptics, pòsters, etc.

La gran diferència que trobem entre un editorial i una autoedició, és que en aquesta segona l'autor s'autofinança la publicació i realitza pel seu compte tots els processos editorials com la maquetació, la distribució o la venda. En l'actualitat també trobem moltes editorials que ofereixen els seus serveis, s'encarreguen de dur a terme tots els passos necessaris per treure el marcat el teu producte, però no et financen l'obra, això ho ha de fer l'autor.

Algunes de les plataformes d'autoedicions més conegudes avui en dia són Punto rojo libros i Bubok.

2.10.1 Bubok

Bubok és un servei, una plataforma o un espai senzill, potent i eficaç d'auto publicació en línia que permet a qualsevol autor convertir-se en el seu propi editor i publicar els seus llibres sense límits. Bubok ofereix als escriptors i als editors totes les eines i serveis necessaris per publicar i vendre les seves obres en format electrònic o paper. La plataforma et dona l'oportunitat de realitzar des d'un únic exemplar fins a una infinitat. Pel que fa a format i gènere accepten qualsevol oferta imaginable com ara novel·les, llibres de receptes, còmics o contes d'il·lustracions amb les mides que l'autor desitgi.

Les diferents obres es venen a través de la seva pàgina web i ells mateixos s'encarreguen d'enviar les còpies venudes i d'ingressar cada mes a l'autor els seus beneficis (aquests s'obtenen restant el 20% de benefici que s'emporta la plataforma del preu que hagi decidit vendre el llibre). Per altra banda també tenen l'opció de distribuir el llibre en altres plataformes digitals com ara amazon.es, fnac.es, casadllibro.es o iTunes.

La direcció de Bubok defineix la seva editorial com una plataforma en la qual:

- Tu tries: tu tens el control absolut de tot el procés editorial en vers tots els aspectes del llibre com ara el format, el disseny, el preu i la promoció.
- Tu guanyes: a més a més de tenir la satisfacció de publicar les teves idees fàcilment sempre surts guanyant, ja que Bubok només es queda un 20% dels beneficis del teu llibre.
- Tu guanyes: a Bubok no hi ha autors millors ni pitjors, ja que tots els autors són importants i essencials, tots tenen alguna cosa a explicar que els fan únics.

2.10.2 Procés

Com he dit en l'apartat anterior l'autoedició es pot realitzar de dues maneres: des d'una editorial (aquesta realitza tot el procediment però que no et finança) o pel teu propi compte. En aquest apartat explicaré el procés que s'han de realitzar si decideixes donar forma a l'obra pel teu propi compte, ja que la primera opció funciona exactament com una editorial (està explicat en un apartat anterior anomenat procés que realitza una editorial).

Aquests passos són:

1. Realitzar el projecte: en aquest pas haurem d'escriure l'obra i/o crear les il·lustracions que formaran part del futur llibre, així com la portada i la contraportada. Pel que fa a la portada és molt important tenir certs contactes de dissenyadores o il·lustradors (si tu no tens habilitats per això) perquè aquests et donin la seva opinió i t'ajudin, cal tenir present que el que decanta a possible client a fixar-se o no en el llibre és la seva portada.

2. Lectors beta: els lectors beta són aquelles persones que llegiran el teu llibre i/o observaran els teus dibuixos per donar la seva opinió i així poder millorar els diferents aspectes o errades que aquests et diguin. És molt important que aquests lectors no siguin coneguts directes, ja que d'aquesta manera et seran sincers i no influiran altres factors en les seves opinions. Gràcies a aquestes persones et faràs una idea de si l'obra tindrà viabilitat en el mercat o no.

3. Maquetació: en aquest punt haurem de decidir les mides del producte, la qualitat del paper, la brillantor i el disseny de la portada.

4. Elecció de la plataforma: ara serà el moment de navegar per internet i de visitar diferents impremtes perquè aquestes et donin pressupostos de quan et costaria imprimir l'obra, de tal manera que ja has de tenir clar el nombre de còpies que vols realitzar. D'entre totes les opcions haurem de triar aquella que s'ajusti més a l'objectiu de l'autor i a la relació qualitat-preu.

5. Drets d'autor i llicències: pel que fa als drets d'autor qualsevol obra creada per una persona compta amb el CopyRight per defecte, aquest protegeix l'obra i prohibeix la còpia o l'ús d'aquesta sense el permís per escrit de l'autor, de tal manera que no és necessari procedir a un registre d'auditoria, ja que al cap i a la fi és el mateix. En l'actualitat hi ha uns tractats internacionals que protegeixen tant les obres dels espanyols a Espanya com d'aquests a l'estranger (també passa el mateix amb els estrangers que publiquen un llibre a aquí).

Per altra banda trobem una alternativa, el CopyLeft. El CopyLeft està subjecte a una llicència del CreativeCommons i dona l'ús de forma lliure de l'obra en qüestió per a tota

aquella persona que ho desitgi, sempre i que no sigui per ús comercial o per una transformació. Si es realitza una transformació de l'obra, serà obligatori reconèixer l'auditoria.

De norma general totes les obres compten amb el CopyRight, de tal manera que és necessari deixar per escrit a alguna part de l'obra o en algun document que vols que l'obra sigui segueixi les característiques del CopyLeft.

6. ISBN i el dipòsit legal: si decideixes comercialitzar la teva obra aquesta necessitarà un ISBN, ja que el Decret 2984/1972, del 2 de novembre, obliga a totes les obres monogràfiques de pago, impreses, digitals o electròniques tenir l'ISBN per poder comercialitzar-les. Per altra banda si decideixen vendre la teva obra a preu de cost o com a descàrrega gratuïta no et serà necessari.

L'ISBN -International Standard Book Number- és un número creat per identificar l'obra, per poder localitzar-la i per saber quantes vendes s'han realitzat i a on. Aquest mètode d'identificació s'utilitza en 150 països. L'autor es pot gestionar el seu propi ISBN o demanar a alguna plataforma que li gestioni.

Si la plataforma que t'edita el llibre també et dona l'ISBN, has d'anar molt amb compte perquè hi ha algunes plataformes que et donen un ISBN especial perquè només puguis comercialitzar el llibre en la seva plataforma o amb les que ells tenen tractes.

7. Producció: un cop ja tinguis tots els tràmits legals fets i l'obra ja tingui la forma perfecta és hora de deixar la impressió de les diferents còpies en mans de l'empresa o plataforma seleccionada. En aquest punt l'empresa et pot aconsellar alguns canvis perquè el resultat sigui el desitjat.

8. Distribució i venda: un cop ja tenim les diferents còpies de l'obra en paper és hora de preparar les estratègies de màrqueting (el preu, els punts de venda, els distribuïdors, les promocions, etc.) per arribar a un marcat més ampli i així donar a conèixer el nostre producte.

9. Marxandatge: un altra forma de donar a conèixer el producte és a partir de xerrades, cartells, promocions, presentacions, pàgines web, etc. En l'actualitat la millor manera que hi ha per donar a conèixer el llibre és a través de les xarxes socials, per exemple penjant la sinopsi del llibre o presentant les il·lustracions dels personatges principals o una escena que enganxi al lector i li creï la necessitat de continuar llegint l'obra, i per tant comprar-la.

Aquests serien els diferents passos que comporten una autoedició, com hem pogut observar és un camí on s'han de prendre moltes decisions (des del moment que és un paper en blanc fins que apareix en una estanteria).

2.10.3 Preus

Els preus poden variar molt en funció dels següents expectes:

- Quantitats: en funció del nombre d'exemplars que es volen fer. Com més exemplars encarreguis més barat serà el preu per unitat però més alt serà el preu total i com menys exemplars demanis passarà a l'inrevés.
- El format: si és una edició de butxaca, especial, de luxe, il·lustrada, etc. Les impremtes acostumen a tenir 6 o 7 formes per triar, si en vols una de personalitzada el seu cost serà més elevat, ja que hauran de tallar les pàgines manualment.
- El nombre de pàgines: si té més pàgines o menys. Com és pàgines tingui el llibre més diners costarà la seva impressió.
- El tipus d'impressió: si la impressió és en blanc i negre o color. Si triem l'opció en blanc i negra la impressió acostuma a ser molt barata, si triem l'opció de blanc i negre combinat amb color encara és força assequibles però si el llibre és tot en color, el preu es dispara molt.
- La qualitat: si la qualitat del paper és més bona (de més grams) o més dolenta (de menys grams). Com més bo sigui el gramatge del paper més car serà el llibre. S'acostuma a utilitzar papers de 90 grams per llibres de poesia i novel·les i de 135 o 150 grams per llibres d'imatges (ja que és necessari que la superfície absorbeixi més quantitats de tinta sense fer-se malbé).
- La portada: si triem una portada amb solapes o sense, més dura o més flonja.
- L'acabat: si triem un acabat brillant o mate.
- Enquadernació: si triem una maquetació rústica, grapada, artesanal, amb anelles, etc. En general la tapa dura és el que acostuma a encarir més el producte.

Per altra banda és molt important demanar diferents pressupostos per veure quina impremta t'ofereix la millor qualitat-preu.

2.11 Impressió sota demanda

Gràcies a les noves tecnologies i a la impressió digital han aparegut noves formes d'impressió, com per exemple la impressió sota demanda.

En l'actualitat podem trobar diferents plataformes com lulu.com o issuu.com que realitzen aquest procés. Aquestes plataformes et donen l'oportunitat de publicar el teu llibre (en format electrònic) a la seva plataforma de forma gratuïta. Un cop està a la plataforma qualsevol persona el pot observar, i si li agrada comprar.

A diferència d'altres plataformes en línia, en la impressió sota demanada el llibre físic no existeix, només existeix el format digital. Quan una persona compra el llibre comença el procés d'impressió per crear la còpia en paper, fins que no hi ha un comprador no es realitza la còpia. Gràcies a aquest procés ni l'autor ni l'editorial ha de realitzar cap inversió inicial i a la vegada s'asseguren de no tenir pèrdues.

Les diferents plataformes que existeixen actualment s'encarreguen d'imprimir el llibre, enviar-lo al destinatari, cobrar-lo i ingressar la part corresponent del benefici a l'autor. Aquest benefici que aconsegueix l'autor acostuma a ser d'un 80% sobre el benefici net del producte (o sigui el preu de venda menys els costos de producció i distribució), el 20% restant és el benefici que s'emporta la plataforma.

Aquesta opció crea una sèrie d'inconvenients que cal saber:

- La qualitat: la qualitat de la impressió no acostuma a ser gaire bona. Això es deu a dos factors: per una banda a la rapidesa amb la qual s'ha d'imprimir el llibre i per altra banda a l'estafa de les plataformes, ja que no imprimeixen el llibre amb les característiques que s'havien acordat (això ho poden fer sense que l'autor se n'adoni perquè aquest llibre mai arribarà a les seves mans, només a la dels clients).
- El prestigi: Tot el llibre està publicat a la seva plataforma en línia de tal manera que està a l'abast i a la vista de qualsevol. Això pot ser un avantatge, ja que pots arribar a un nombre molt gran de gent però alhora pots perdre prestigi i confiança del lector.
- La distribució: la distribució és únicament per internet i a través de les seves úniques plataformes, això fa que totes aquelles persones que no tenen internet o un coneixement mínim d'aquest estan fora de l'abast.

2.11.1 Lulu

Lulu és una plataforma estatunidenca d'auto publicació que està especialitzada en la publicació i la impressió sota demanda. Aquesta plataforma ofereix els seus serveis a totes aquelles persones (autors, artistes, músics i empreses) que volen publicar i vendre el seu llibre sense cap cost inicial, de tal manera que només s'imprimeixen els productes quan algú els ha comprat o encarregat. La impressió es du a terme en les diferents impremtes que l'empresa té repartides pel voltant del món. Aquesta plataforma va ser creada l'any 2002 pel cofundador de Red Hat, Bob Young. Actualment ja compte amb més de 2 milions de publicacions i milers d'autors distribuïts per 225 països.

Aquesta plataforma permet als creadors publicar els seus llibres, imatges, CD's, àlbums de fotos o calendaris en línia i de forma gratuïta, sense cap cost inicial. L'autor haurà de publicar la seva obra amb un format compatible (generalment PDF), seleccionar l'enquadració, la qualitat, la portada, l'acabat... entre d'altres expectes tècnics i finalment els beneficis que vol obtenir per la venda de cada un dels exemplars. La plataforma puja l'obra a la seva pàgina web afegint-li el 25% del benefici que ells cobren de comissió.

En aquesta plataforma els creadors conserven tots els drets d'autor i tot el control de les seves obres. Els drets de creació i de comercialització no són exclusius de Lulu tot i que l'ISBN publicat per aquest sí que ho és (l'autor no podrà canviar de plataforma ni passar a cap altre editorial en un període inferior a dos anys).

El creador de l'obra podrà adquirir còpies amb descomptes si decideix comercialitzar-los pel seu propi compte. Per altra banda Lulu també et dóna la possibilitat de publicar els teus llibres en una sèrie de llibreries amb les quals tenen acords.

Logo de Lulu Recuperat de <https://www.lulu.com>

3. Projecte personal

El treball pràctic que he realitzat pertany al subgènere de les il·lustracions conceptuais i de l'àlbum il·lustrat, pertany a ambdós subgèneres perquè he realitzat un llibre en el qual domina la imatge per sobre de la lletra i en el que cada imatge té un significat. Aquestes imatges han sorgit de la meva imaginació i a partir d'un concepte triat, la dona al món. Amb la realització de les diferents il·lustracions en cada una de les pàgines he volgut transmetre una idea des del meu punt de vista.

A l'hora de realitzar les diferents il·lustracions he intentat de jugar amb les metàfores visuals a partir de la tècnica del collage. Els diferents collages estan formats per dibuixos, fotografies, retalls i il·lustracions digitals, de tal manera que la tècnica emprada és una barreja de tècniques tradicionals i digitals.

L'objectiu d'aquesta obra ha sigut mostrar, des del meu punt de vista, com és la vida que envolta a les dones i nenes de tot el món, sense criticar, només mostrar una situació social de la forma en què jo la veig.

A l'hora de realitzar les diferents il·lustracions ho he fet amb un cert enginy de tal manera que l'espectador haurà d'observar el conjunt dels elements que en formen part, i no pas cada un d'ells per separat.

3.1 Tema

Decidir el tema que volia per la meva obra va ser una mica complicat. Des d'un principi tenia clar que volia realitzar una obra que transmetés un missatge, que fes pensar i reflexionar al receptor i que qüestionés algun tema important i actual. De tal manera que no deixés indiferent al lector.

Vaig pensar tota mena de temes: l'assetjament escolar, els trastorns alimentaris, les discapacitats, el mal comportament, l'egoisme, la falta de respecte, etc. Després de passar-me moltes hores pensant i escoltant les opinions dels familiars i del meu tutor, vaig arribar a la conclusió que havia de parlar del tema de la dona, ja que aquesta viu en una situació d'inferioritat i maltractament en la majoria de països.

Un cop vaig tenir triat el tema va ser el torn de decidir les diferents situacions. Primer vaig realitzar una pluja d'idees on vaig cercar informació a diferents fonts com internet, la televisió, les revistes o els diaris. Vaig trobar diferents problemàtiques com malalties i situacions que vivien nenes i dones arreu. Em vaig decidir per aquelles que millor representaven la dona en les diferents cultures. De fet, no tenia clares totes les il·lustracions que faria però a mesura que anava aprofundint en el tema, m'imaginava noves situacions.

3.2 Procés de creació

A l'hora de realitzar les diferents il·lustracions que componen les pàgines he seguit uns mateixos passos o molt similars. Aquests passos són:

1. Estil i tema: el pas més important i segurament el que em va costar més va ser triar l'estil i el tema. Després de passar-me diverses hores pensant i fent proves em vaig acabar decantant pel tema de la dona i per la tècnica del collage, com he explicat en l'apartat anterior.

En aquest procés vaig realitzar i posteriorment descartar possibles històries i protagonistes. Entre aquestes trobaríem les següents imatges.

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

2. Pluja d'idees: un cop ja tenia clar el tema vaig començar a cercar informació per observar quines són les situacions actuals que viuen les dones i en quin percentatge o grau les viuen. Vaig trobar diferents problemàtiques i d'entre aquestes em vaig decidir per aquelles que millor representaven la dona en les diferents cultures.

Producció pròpia

Producció pròpia

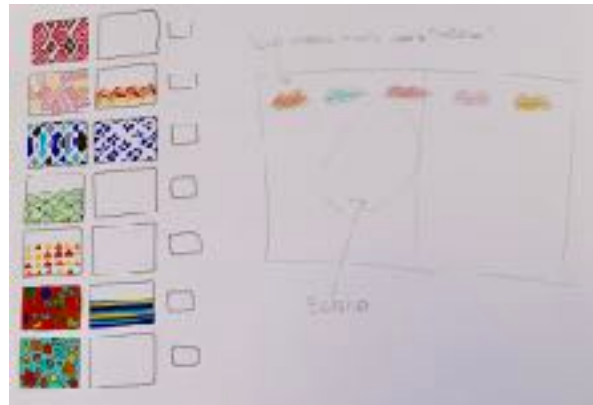

Producció pròpia

3. Esbossos: ara va ser el torn de realitzar un munt d'esbossos, croquis, esborrany, esquemes, etc. que representessin les diferents situacions que havia triat. Entre les diferents composicions vaig triar aquelles que m'agradaven més i que representaven millor allò que volia expressar.

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

4. Dibuixos: un cop ja tenia la composició clara vaig començar a fer els diferents dibuixos que componien l'obra. Tots els dibuixos els he realitzat seguint els següents passos:

- Primer he traçat amb un llapis el contorn de la figura.
- A continuació he donat una capa fina i uniforme del color més clar que apareixia a l'obra.
- Finalment amb els llapis de colors he anat creant diferents capes i tonalitats per així crear la sensació de profunditat i volum

En el cas de la geisha, de la dona africana i de l'índia he utilitzat els retoladors de punta fina per dibuixar els detalls de les seves vestimentes.

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

5. Fotografies: com que vaig optar per la tècnica del collage vaig haver de realitzar diferents fotografies per contraposar-les amb el dibuix i així obtenir el resultat que estava buscant. Totes les fotos que apareixen al treball són de producció pròpia. Entre aquestes hi apareixen els meus llavis, els plats de casa, unes roques de Poveda de la Sierra, el sofà de casa, els peus del meu tiet, el parc nacional de Lahemaa a Estònia, etc.

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

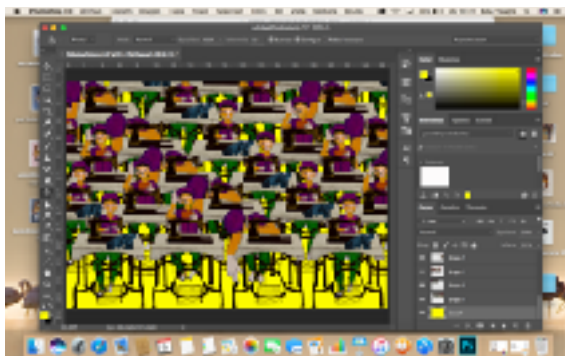

Producció pròpia

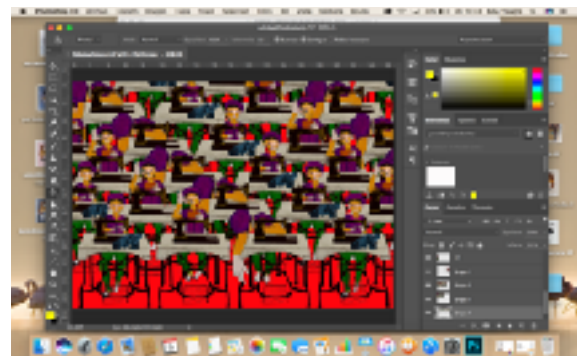
6. Photoshop: a través del photoshop he unit els diferents components de l'obra (els dibuixos i les fotografies) que havia fet per separat. Un cop he tingut en un mateix arxiu ambdues parts he començat a provar diferents perspectives, color, composicions... per veure quina m'agradava més.

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

7. Lector beta: un cop ja tenia les il·lustracions fetes he ensenyat els resultats a diferents persones de la meva família, al meu tutor i a la Judit Canela que m'han donat el seu punt de vista i diferents aspectes a millorar.

8. Millores: he tingut en compte l'opinió de tots però millorar aquelles errades i aspectes que necessitaven refer-se. He fet aquest pas tants cops com ha fet falta fins que he obtingut el resultat que volia.

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

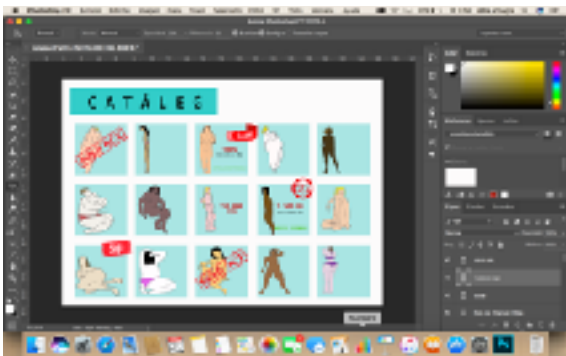
9. Tria final: un cop vaig tenir totes les il·lustracions fetes vaig decidir eliminar-ne algunes que no m'acabava de convèncer el resultat final. Un factor que va influir en aquesta decisió va ser el temps, ja que el treball tenia una data límit d'entrega. L'altre element va ser que el nombre de làmines, a l'hora de maquetar-les, havia de ser múltiple de quatre, per tant havia d'eliminar-ne alguna o realitzar-ne de noves. Com he dit abans aquesta opció era impossible de realitzar, tot i així ho vaig intentar com es pot observar en l'última fotografia que apareix a la pàgina.

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

10. Portada i contraportada: un cop ja he tingut les diferents il·lustracions fetes he començat a realitzar la portada. Aquest pas crec que ha sigut el que més m'ha costat més de fer, ja que he realitzat moltes proves fins que he obtingut una que m'agradava i reflectia el contingut que es trobaria en l'interior.

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

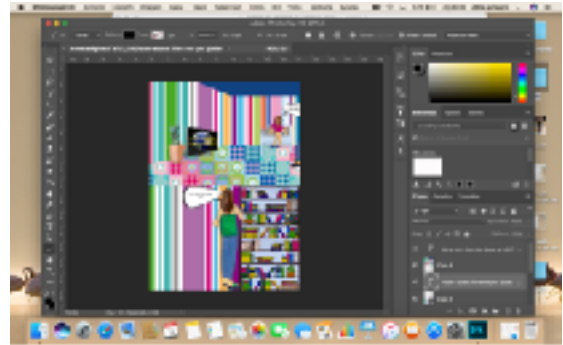

Producció pròpia

11. Maquetació: en aquest pas he hagut de tallar i maquetar les diferents il·lustracions perquè concordessin a l'hora d'imprimir-les en una mateixa pàgina, ja que les il·lustracions ocupaven dues pàgines.

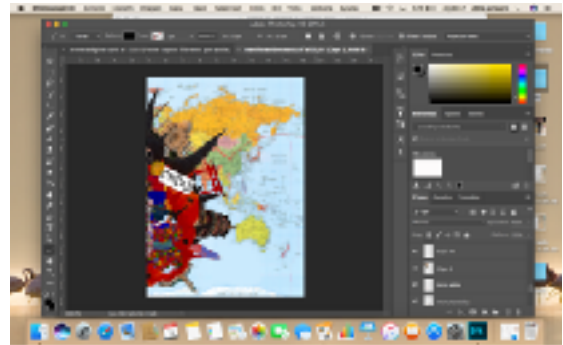
Producció pròpia

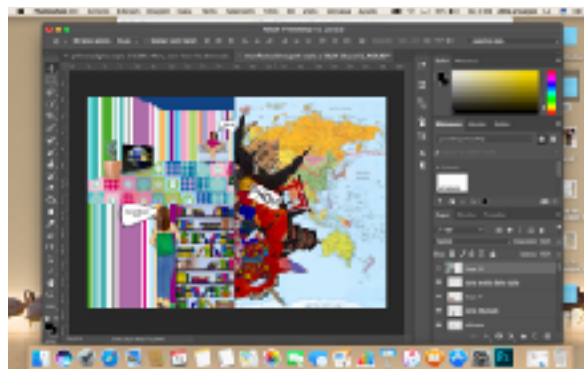
Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

12. Impressió: un cop he realitzat l'obra he visitat diferents editorials, plataformes auto editores, copisteries, etc. per tal d'obtenir diferents pressupostos i poder comprar la qualitat i preu. Finalment m'he decantat per la copisteria Sarrió de Manresa per proximitat, terminis i professionalitat.

Aquests són els diferents pressupostos tenint en compte que he triat:

- **Quantitat:** sempre que he pogut he calculat per una unitat però hi ha llocs que tenen un mínim.
- **Format:** 18,48 cm x 26 cm
- **Nombre de pàgines:** 24 pàgines més la portada i contraportada.
- **Tipus d'impressió:** color.
- **Qualitat:** 120 grams
- **Portada:** sense solapes i flonja.
- **Acabat:** brillant.
- **Enquadernació:** rústica.

Lloc	Unitats	Preu (euros)	Preu/unitat (euros)
Plataforma bubok.com	1	8,82	8,82
Plataforma lulu.com	1	6,04	6,04
Editorial La vocal de lis	25	1.000	40
Copisteria Sarrió	1	42	42

- La qualitat del paper de la plataforma bubok.com i lulu.com només podia ser de 80 grams i la mida de les pàgines havia de ser aproximada (a l'alça o a la baixa, he triat a l'alça).
- En totes les plataformes, editorials o copisteries et fan descomptes en funció de les unitats.
- Com podem observar les plataformes més econòmiques són les digitals però no pots escollir la mida de la pàgina que desitgis, no pots triar els grams i com que no coneixes personalment a qui t'ho imprimirà aquest no et pot donar consells (per exemple la mida del sagnat més o la qualitat del paper més apropiat).

13. Resultat final: aquest és el resultat que he obtingut després de realitzar tots aquests passos.

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

Producció pròpia

3.3 Argument

Amb aquest llibre amb il·lustracions conceptuals he volgut mostrar com viuen les dones (algunes) a arreu del món.

La petita història comença a un menjador on es troba una nena i la seva mare, aquestes dues estan mirant la televisió quan hi apareix un anunci d'un programa que faran pròximament sobre la dona. En aquest moment li sorgeix a la nena la curiositat en vers aquest tema i li demana més informació a la mare. Aquesta li porta un llibre anomenat aDONA't, igual que el títol que correspon al meu àlbum il·lustrat.

En aquest llibre que fullegen hi apareixen una sèrie de làmines de dones arreu del món, on cada una representa una cultura diferent. Les diferents protagonistes que hi apareixen són del món occidental i oriental. Aquestes protagonitzen escenes d'estereotips com la bellesa, l'explotació laboral, la violència de gènere, etc.

Un cop la nena ha acabat d'observar el llibre se sent commoguda i pensa com hauria de ser tractada la dona en la societat. Amb igualtat.

En la contraportada del llibre s'hi poden llegir unes línies d'una poesia, de la Carme Cabús, que resumeixen el tema central del llibre.

Ara faré una petita explicació del que expressen per mi les làmines. Aquestes són:

-Dona europea: En aquesta il·lustració he volgut mostrar com són les dones del nostre voltant.

Nosaltres, tot i viure en una societat més avançada que la dels altres països, encara avui en dia trobem un gran nombre de feines que són considerades "de dones" i que per tant, només poden ser realitzades per aquestes. Entre aquestes feines s'hi inclou cuinar, rentar, planxar, netejar, cuidar als nens, etc. a més a més de la feina que cada dona fa com a professió.

Un cop dit això, he pensat que una bona manera de realitzar la il·lustració seria mostrant tot allò que ha de fer, i que un cop ho ha acabat, sempre li queda alguna altra feina per fer. En aquest cas la dona està cuinant, fent la compra, netejant i cuidant al nen. Quan acabi de realitzar totes aquestes tasques, encara li queda rentar els plats.

Producció pròpia

-Dona geisha: Amb aquesta il·lustració volia criticar els estereotips de bellesa. Com la societat ens vol obligar a tenir una determinada talla, a anar maquillades, amb talons, etc. per a poder encaixar en aquesta societat i no ser rebutjades.

Molts cops seguir aquests estereotips pot representar posar en perill la nostra salut, convertir-nos en persones infelices i enganyar-nos a nosaltres mateixes sent una persona que realment no som. Tot això ho il·lustra la cara que es veu reflectida al mirall, clarament de tristesa.

Producció pròpia

-Dones a l'Índia: La vida d'una dona índia al transcurs del dia, això és el que volia representar amb aquesta il·lustració.

Per aconseguir el meu objectiu, he volgut mostrar el pas del dia amb les diferents etapes que viu; des de la sortida del sol fins que es pon. No només simbolitza el pas del temps el sol, també el rellotge que visualitzem al cercle. El cercle, a més a més, ens dona la idea de monotonia i repetició. Com podem observar, tot i que el dia va transcorrent les dones no paren de treballar: ara van a buscar aigua, llenya, fruita, verdura, etc. tot passant per diferents camins i paisatges.

Producció pròpia

-Dona afganesa: En aquest cas, he volgut representar com estan de sotmeses les dones en la seva societat: no poden sortir soles al carrer, han d'anar completament tapades, no tenen poder de decisió, no poden anar a l'escola, etc.

He cregut que la millor manera de simbolitzar totes aquestes desigualtats era mostrant-les a elles com a pedres. Sobre aquestes pedres podem visualitzar uns peus d'home que les trepitgen, per simbolitzar el domini sobre elles. Tot i ser tractades així he volgut deixar clar que tenen els seus propis sentiments, tot i que molts cops destrossats. Per representar aquests sentiments, els hi he volgut dibuixar uns cors enormes, que gairebé no els hi caben al pit, però, a cada un d'ells els hi he donat algun tret característic per demostrar que no són felices, estan oprimides. Un cor està cosit, l'altre grapat o ofegat.

Producció pròpia

-Dona africana: Amb aquesta il·lustració vull representar totes aquelles activitats que determinades dones i nenes (en aquest cas les africanes) tenen privades de fer o n'estan obligades, depenent de l'activitat en qüestió.

Aquestes activitats de les quals poden ser privades són de divertir-se, jugar (ja que des de petites han de cuidar la casa i/o els nens), estimar (ja que en la majoria de casos són casades abans dels divuit anys amb un home que els seus pares elegeixen), de pensar pel seu propi compte, estudiar (ja que deixen l'escola molt aviat i en algun cas no hi arriben ni anar)... i en canvi es veuen obligades a recórrer grans quilòmetres per anar a buscar aigua, cuidar els nens i fer les feines de casa, entre d'altres.

Producció pròpia

-Violència de gènere: És un altre dels temes que vaig pensar que no podria faltar en el meu àlbum, ja que encara avui en dia és una realitat a tot el món, moltes dones en pateixen les conseqüències algunes d'elles fins a la mort.

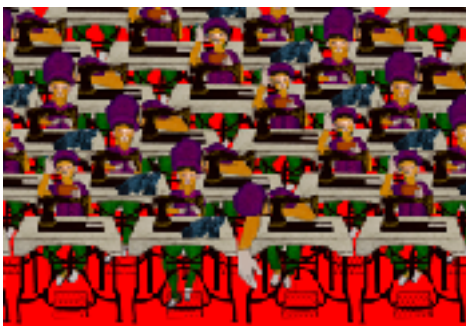
Per representar això he simbolitzat la dona com si fos un ocell, engabiada en una gàbia. Per altra banda de les seves extremitats surten uns fils com si es tractés d'un titella. Els focus que la il·luminen simbolitzen una obra de teatre, com l'espectador observa la situació, la coneix, però no n'és partícip.

Producció pròpia

-Dones a la Xina: Com és la feina d'aquelles dones que no estan ben posicionades a la xina? Amb aquesta il·lustració volia fer veure això. Volia deixar clar la gran quantitat de dones que es passen la major part del dia a la fàbrica i que són explotades laboralment, ja que treballen una jornada laboral llarguíssima a canvi d'un salari molt baix.

En aquesta il·lustració he volgut fer aparèixer la mateixa dona treballant, menjant i dormint sempre al costat de la màquina per així representar les llargues jornades a la feina. Per què? Perquè en molts casos les jornades són tan llargues que no els val la pena marxar a dormir a les habitacions, ja que perden uns minuts i no s'ho poden permetre.

Producció pròpia

-Ablació: La crua realitat que han patit 133 milions de dones en els 29 països on aquesta es practica habitualment.

Encara avui en dia hi ha centenars de milers de nenes que cada any se sotmeten a aquesta “operació” feta en les pitjors condicions, on se'ls extirpen els òrgans genitals externs per controlar la sexualitat femenina, perquè és “més estètic i net” o per la religió, entre altres raons. El que és més important, és que duent a terme aquesta pràctica posen en risc la vida de moltes nenes que poden morir a l'instant a causa d'un col·lapse hemorràgic o neurogènic, a causa del dolor, a banda de les d'infeccions, males cicatritzacions, coïts dolorosos, l'hepatitis, etc. que poden arribar a tenir al llarg de la seva vida.

Per totes aquestes raons exposades anteriorment, he cregut que aquesta pàgina no podia faltar al meu llibre. He volgut fer una il·lustració que fos molt clara però que a la vegada fos sensible. Les flors que hi veiem simbolitzen la bellesa, la fertilitat i la joventut. L'agulla simbolitza l'objecte que roba aquesta joventut. També la cara de la nena mostra el patiment d'aquest moment.

Producció pròpia

4. Conclusió

Com he dit en la introducció el meu objectiu era realitzar un treball que m'interessés i amb el que aprenguéss, de tal manera que considero he complert el meu objectiu.

Gràcies al treball de recerca he pogut comprovar si ser treballar sota pressió, si em surten les idees tot i que tenir un temps limitat, i si en un futur vull dedicar-me al món de la il·lustració i del disseny.

Pel que fa al treball teòric he après un munt de tècniques i d'estils que fins aleshores desconeixia i que segurament en un futur necessitaré, si decideix-ho estudiar disseny. També he tingut l'oportunitat d'aprendre d'on van sorgir les primeres il·lustracions sobre paper i l'evolució que aquestes han fet fins a arribar el dia d'avui. Per altra banda he pogut aprendre com funciona el procés editorial i els diferents tipus d'editorials que hi ha, sense aquesta informació no hauria pogut donar forma i ulls a la meva creació.

Pel que fa al treball pràctic he après a utilitzar diferents programes informàtics com el photoshop i alhora he millorat la meva tècnica. Per altra banda a partir del tema del llibre il·lustrat, m'he adonat d'algunes de les situacions injustes i difícils que estan vivint les dones al món. També m'agradaria que el llibre servís per conscienciar a tothom i d'aquesta manera millorar la nostra societat.

A més a més de la matèria pròpiament del treball, he après moltes altres coses que m'han fet créixer com a persona. M'he hagut d'espavilar, posar-me en contacte amb gent desconeguda, anar fins a Barcelona per fer entrevistes i viure situacions una mica incòmodes però alhora necessàries. Una d'aquestes situacions va ser quan vaig anar a una editorial on em van tractar fredament, ja que jo tenia l'esperança que m'ajudessin a millorar el meu treball i ells l'únic que volien era vendre el seu servei. Tanmateix he viscut moments agradables, com per exemple amb la Judit Canela que va ser molt amable amb mi en tot moment i sempre ha estat disposada a ajudar-me en qualsevol problema que he trobat.

Per tot això, i amb el llibre ja acabat, estic molt satisfeta d'haver fet aquest treball de recerca que recordaré sempre.

5. Bibliografía

- Abaitua, J. El libro Ilustrado [en línea] http://paginaspersonales.deusto.es/abaitua_outside/ikasle/dip_02/grupo_e/GrupoE/ilusorig2.htm [consulta: 13 d'octubre del 2016]
- Alejos, C. Pinturas y artistas [en línea] <http://www.pinturayartistas.com/pintura-pastel/> [consulta: 29 d'octubre del 2016]
- Arteneo Definición de ilustración y de tipos de ilustraciones [en línea] <https://www.arteneo.com/blog/definicion-de-ilustracion-y-tipos-de-ilustraciones/> [consulta: 17 d'octubre del 2016]
- Artgerust ¿Como publicar un libro? [en línea] <http://www.artgerust.com/como-publicar-un-libro#respuesta10> [consulta: 9 de diciembre del 2016]
- Bubok. ¿Qué és Bubok? [en línea] <http://www.bubok.es/publicar-un-libro> [consulta: 1 de diciembre del 2016]
- Burbidge, V. Libros ilustrados [en línea] <http://www.revistadeartes.com.ar/revistadeartes%207/ellibroilustrado.html#Arriba> [consulta: 13 d'octubre del 2016]
- Camón, J. El arte de los Beatos [en línea] <http://www.concentus.es/c021.htm> [consulta: 13 d'octubre del 2016]
- Cancela, M. Técnicas artísticas [en línea] <http://goya.unizar.es/InfoGoya/Obra/Tecnicas.html> [consulta: 29 d'octubre del 2016]
- Carracero, F. ¿Que es la ilustración editorial? [en línea] <https://fcarracedo.wordpress.com/que-es-la-ilustracion-editorial/> [consulta: 20 d'octubre del 2016]
- Castillejo, I ¿Qué es una novela gráfica? [en línea] <http://fugahistorietas.blogspot.com.es/2010/06/que-es-una-novela-grafica.html> [consulta: 10 d'octubre del 2016]
- Ceibal, P. El collage [en línea] http://www.ceibal.edu.uy/contenidos/areas_conocimiento/expresion/090302_collage/definicin.html [consulta: 29 d'octubre del 2016]
- Diaz, D. Ilustración en libros. [en línea] <http://www.catedracosgaya.com.ar/tipoblog/2013/ilustracion-en-libros/> [consulta: 17 d'octubre del 2016]
- Erni. Los dioses egipcios y el papiro de Ani [en línea] <https://erni2erni.wordpress.com/2009/11/27/el-papiro-de-ani/anubis6/> [consulta: 13 d'octubre del 2016]
- Fanático. ¿Qué hace un diseñador de videojuegos? [en línea] <http://www.eurogamer.es/articles/2013-03-03-que-hace-un-disenador-de-videojuegos> [consulta: 21 d'octubre del 2016]

- Fish, C. El libro ilustrado, no es (solo) cosa de niños [en línea] <http://www.100grados.es/el-libro-ilustrado-no-es-solo-cosa-de-ninos/> [consulta: 19 d'octubre del 2016]
- García, H. Ilustración Publicitaria [en línea] <http://ilustrandoenlaescueladearte.blogspot.com.es/2014/10/ilustracion-publicitaria.html> [consulta: 20 d'octubre del 2016]
- Grupo Planeta. ¿Quiénes somos? [en línea] <http://www.planeta.es/es/el-grupo-planeta> [consulta: 1 de diciembre del 2016]
- Huerta, G. Géneros de Ilustración [en línea] <https://anediseno.wordpress.com/2012/08/22/generos-de-ilustracion/> [consulta: 17 d'octubre del 2016]
- La técnica de la pintura en el antiguo Egipto [en línea] <http://www.historiadelarte.us/egipto/la-tecnica/> [consulta: 13 d'octubre del 2016]
- Lulu ¿Qué es Lulu? [en línea] <http://www.lulu.com> [consulta: 9 de diciembre del 2016]
- Matherea. Tipos de encuadernación: impresiones con carácter [en línea] <http://matherea.com/encuadernacion/> [consulta: 9 de diciembre del 2016]
- Martín, C. Géneros de la ilustración [en línea] <http://ilustracioneditorialypublicitaria.blogspot.com.es/p/ilustradores-importantes.html> [consulta: 17 d'octubre del 2016]
- Martínez-Salanova, E. El cine de animación [en línea] <http://www.uhu.es/cine.educacion/cineyeducacion/historiacineanimacion.htm> [consulta: 25 d'octubre del 2016]
- Millán, M. Caligramas [en línea] http://millancascallo.blogspot.com.es/2009_03_01_archive.html [consulta: 21 d'octubre del 2016]
- Montes, R. Técnicas [en línea] https://lsi.ugr.es/~rosana/gestion2/evart/tecnica_acuarela.html [consulta: 29 d'octubre del 2016]
- Nehuén, T ¿Qué es una novela gráfica? [en línea] <http://www.poemas-del-alma.com/blog/especiales/que-es-una-novela-grafica> [consulta: 10 d'octubre del 2016]
- Obakeneto. La ilustración [en línea] http://www.lanubeartistica.es/dibujo_artistico_2/unidad6/DA2_U6_T1_v01/1_la_ilustracin.html [consulta: 13 d'octubre del 2016]
- Pau. Ilustración de moda [en línea] <http://fashionblogmexico.com/ilustracion-de-moda/> [consulta: 18 d'octubre del 2016]
- Pegngallan, L. El comienzo de la liga de los hombres extraordinarios [en línea] <http://nuestroscomics.com/el-comienzo-de-la-liga-de-los-hombres-extraordinarios/> [consulta: 20 d'octubre del 2016]

- Pelayo, P. ¿Qué es el humor gráfico? [en línea] <http://humorsapiens.com/que-es-el-humor-grafico> [consulta: 18 d'octubre del 2016]
- Peñalver, R. El Quijote ilustrado por Gustave Doré. [en línea] <http://www.tuitearte.es/el-quiote-ilustrado-por-gustave-dore/> [consulta: 10 de noviembre del 2016]
- PUCP. La ilustración en el cine de ilustración [en línea] <http://revistas.pucp.edu.pe/memoriagrafica/numero5/02-7reflexiones.html> [consulta: 25 d'octubre del 2016]
- Rojas D. Que es el 3D? Definiciones. [en línea] <https://www.taringa.net/post/info/7317756/Que-es-el-3D-definiciones.html> [consulta: 20 d'octubre del 2016]
- Sallan, J. Papiros Egipcios [en línea] http://www.dafyn.com/articles/papirs/sp/papiros_egipcios.htm [consulta: 13 d'octubre del 2016]
- Sánchez, L. El cálido azul de Paula Bonet [en línea] <http://www.elmundo.es/cultura/2014/03/24/532f0420ca4741286a8b4579.html> [consulta: 19 d'octubre del 2016]
- Significado de Ebook [en línea] <https://www.significados.com/ebook/> [consulta: 1 de diciembre del 2016]
- Sobrino, M. Tipos de editorial [en línea] <https://trabajoeditorialesucm.wordpress.com/definicion-de-editorial/tipos-de-editorial/> [consulta: 1 de diciembre del 2016]
- Yineth, D. Definición de Cuento y características [en línea] <http://cuentosinfantilesderly.blogspot.com.es/2012/07/cuento.html> [consulta: 20 d'octubre del 2016]

ANNEX

6.1 Entrevista Judit Canela

INTRODUCCIÓ

- Què és el disseny gràfic?

El disseny gràfic es basa a projectar i transmetre un missatge de forma visual. Sense missatge, no existeix el disseny gràfic. Direm que el disseny gràfic és el procés pel qual un missatge a comunicar esdevé un producte visual. Per tant, el disseny gràfic és l'estudi, la investigació, la proposta.

- Com et va sorgir l'interès cap al món del disseny?

Sempre m'ha atret la cultura visual, sobretot l'art. Tot i que vaig estudiar comunicació audiovisual, més relacionada amb l'univers dels mitjans de comunicació com són el cinema, la televisió i la ràdio, sempre m'ha agradat el dibuix, i d'alguna manera, m'he mantingut sempre connectada amb aquesta faceta més "creativa". Mai he deixat de dibuixar i pintar. M'atreia el món del guió, i també m'agradava molt el cinema, per això vaig estudiar audiovisuals. Quan vaig acabar la carrera, vaig fer un curs d'introducció a la Il·lustració a l'Escola Massana, i també un postgrau de disseny editorial a l'Escola Bau. Ja abans, durant la carrera, m'havia apuntat a un curs de tècniques d'il·lustració, però van ser les classes de la Massana que em van fer obrir els ulls: a mi el que realment em realitzava era il·lustrar!

Els coneixements que vaig adquirir a la carrera em van servir per afrontar amb més bagatge els encàrrecs d'il·lustració i disseny gràfic que em van començar a sortir al cap de poc.

- Perquè vas decidir cursar aquesta carrera? Què et va motivar?

Comunicació audiovisual m'atreia sobretot pel món del guió i la direcció artística, és a dir, m'encanta inventar-me històries (la narració) i decidir com s'han de vestir (la posada en escena). Si pensem en una pel·lícula sempre hi ha el QUÈ, explica (la història o missatge) i el COM, explica (quina forma té, com és la imatge –escenari, attrezzo, actors,

estilisme, il·luminació, etc.). El mateix passa amb el disseny gràfic, donem forma a un missatge, decidim COM diem el QUÈ.

- Quins aspectes negatius i positius hi trobes (en aquesta carrera)?

Com aspecte negatiu, diré que és molt popular, la cursa un munt de gent. Hi ha molta competència en aquest sector. Ara bé, si realment t'agrada el que fas, és una carrera molt interessant i divertida. Si ets una persona creativa, has d'exercitar aquest potencial i aquesta carrera t'ho ofereix. És molt positiu que tot i tenir una part molt "artística", aquests estudis tenen una aplicació directa en el món professional.

- Com vas saber per quina especialitat de disseny decantar-te?

M'atreia també el disseny d'interiors, però el fet de dibuixar i la meva passió pel món dels llibres, contes infantils i revistes em va fer decantar cap al disseny gràfic. És la branca que em semblava més variada i rica.

- A quina universitat vas cursar la carrera?

Vaig cursar la carrera a la Universitat Pompeu Fabra.

- Creus que un dissenyador gràfic ha de tenir un perfil determinat, unes habilitats, capacitats...?

Hi ha molts tipus de dissenyador gràfic. Podríem dir que hi ha dos grans perfils diferenciats: el més tècnic (qui domina més els programes informàtics i les eines amb un enfocament més científic) i el més "artístic" (qui posa l'interès sobretot en el procés creatiu). El que realment defineix un bon dissenyador gràfic és que a part de ser creatiu i trobar solucions visuals més o menys sorprenents i atractives, és que entengui què necessita el client i li ofereixi una resposta idònia a la seva necessitat. Tu pots ser molt bon dibuixant o molt hàbil fent anar un programa de disseny i fer grans filigranes formals, però si el que fas no respon al missatge que et demana el client (l'encàrrec) no serveix de res.

- Com definiries la vida d'un dissenyador o d'un estudiant de disseny?

La vida d'un dissenyador és estimulante, sempre en constant canvi i evolució. Els encàrrecs que et poden arribar acostumen a ser molt diferents entre si. Molt sovint has de col·laborar amb altres dissenyadors, ja que potser et demanen fer alguna cosa que pot ser tu no domines gaire, però coneixes a algú que sí que en sap. Pots compartir els coneixements amb altres professionals del gremi i el producte final segur que és millor. És una feina molt flexible. Si ets una persona adaptable i que no li fa por afrontar reptes nous, et pots sentir molt còmode amb el ritme de vida d'un dissenyador gràfic.

La contrapartida és que és molt inconstant. Només uns pocs tenen feina regular cada mes. No pots assegurar un nivell de feina (i ingressos) al final del mes. És molt complicat aconseguir clients fixes que et demanen encàrrecs mensuals. Això genera incertesa, la veritat, però si assumeixes que és una feina fluctuant, podràs tirar endavant. Hi haurà mesos més forts i mesos fluixos. Has d'aprendre a "surfejar" aquest vaivé, com si fossin onades.

- Quin consell donaries a una futura estudiant de disseny?

Que segueixi el seu instint a l'hora de fer la feina i afrontar els projectes. Que obri la mirada, que no es tanqui a cap punt de vista d'un company encara que sigui molt diferent del seu. I sobretot, que "alimenti" la mirada; això vol dir, que llegeixi molt, que s'interessi pel que passa al món i que vegi molt cinema, documentals, etc.

PASSOS A SEGUIR

- En què t'inspires a l'hora de crear una il·lustració?

Sovint el client em diu quin estil vol (més realista, o més infantil, o molt colorit, o amb un traç irregular, que s'assembli a tal o altre artista...), però a vegades em dóna llibertat total a l'hora d'afrontar una il·lustració, llavors acostumo a posar-me música i faig una mica de cerca d'il·lustradors o artistes que em venen al cap segons què m'hagin demanat i m'envopo d'idees i formes que em poden servir. El dia que tinc molt clar què cal fer em poso a esbossar idees que tinc directament, sense fer cerca prèvia.

- Et costa gaire transmetre al full allò que tens al cap?

Depèn del projecte. A vegades tens una idea que visualitzes mentalment amb facilitat, però quan la dibuixes no acaba de funcionar. Poder cal fer un collage i no només dibuix amb traç, canviar el punt de vista o les proporcions dels elements del dibuix. Pot ser qualsevol detall que no m'acabi de convèncer. És una sensació força visceral, és molt instintiu. De tant en tant, cal reformular la idea una vegada i una altra fins que et convenç. Quan això passa, és millor deixar-ho reposar i tornar a mirar els esbossos al cap d'una estona.

- Quins passos duus a terme per a realitzar-ho?

Primer esbosso a llapis totes les idees. Destrio les que més m'agraden. Quan aconseguixo quedar-me amb la millor, la passo a tinta (normalment és en tinta negra) i després l'escanejo. El acolorit l'acostumo a fer digitalment, amb programes (photoshop o illustrator).

- Des del teu punt de vista que transforma una il·lustració en una bona il·lustració?

A mi m'agraden les il·lustracions que tenen un segell personal (reconeixes la mà i l'estil de qui l'ha fet) i que són sintètiques. En el disseny gràfic menys és més. Quan amb menys elements aconseguixes expressar una idea, millor. Però en la il·lustració dono més llibertat perquè el creador pugui deixar anar part del seu món personal/creatiu dins la il·lustració.

- Com definiries el teu estil? Has tingut sempre el mateix, ho l'has anat canviant?

Sempre vas canviant, per molt que el canvi sigui subtil. Crec que abans feia dibuixos més "barrocs", més confusos. Quan pinto o faig dibuix lliure (és a dir, quan no és un encàrrec) intento fer coses més "minimal", una mica de traç i poc color. Condensar bellesa en pocs elements.

En general diria que tinc un a manera de fer força narrativa. Normalment acostumo a voler explicar una petita història del personatge que dibuixo. A mi em costa parlar del meu

propi estil, però gent que a vegades l'ha comentat, diu que és optimista i amb sentit de l'humor.

- Amb quins utensilis acostumes a treballar (programes, materials...)?

Llapis, pinzells, pilot de tinta negra, tinta xina (manual) i els programes que uso són el photoshop, l'illustrator i l'indesign.

- Cap a quin públic van dirigides les teves il·lustracions?

Il·lustro per adults, per adolescents i per nens de totes les edats. M'agrada fer coses ben diferents i si puc, intento fer il·lustracions per un públic general. No crec en allò que hi hagi una manera de fer exclusiva per nens i una altra per adults. Hi ha molts adults que se'ls hi cau la baba fullejant llibres i àlbums il·lustrats d'infants, i molts nens petits que entenen imatges de cartells i publicitat destinada a un públic adult.

- Què vols transmetre amb aquestes?

La il·lustració sempre va sotmesa a un text. "il·lustrar" vol dir donar llum a un missatge, un text. Què transmetre anirà determinat pel que aquest text em demani.

- Acostumes a treballar per altres empreses o pel teu compte?

Le dues coses. Treballo sempre com a freelance (pel meu compte), però els encàrrecs sovint vénen d'empreses que ja em coneixen a i em demanen que faci l'encàrrec, perquè ens entenem treballant i els agrada el meu estil.

- Creus que és molt difícil arribar a fer una publicació pel teu compte (sense que una editorial t'ho demani explícitament)?

Avui dia és molt complicat publicar en editorials. L'autoedició sempre és una via, està clar. Si cap editorial et recolza sigues tu mateix el teu editor, clar que sí! Ara bé, això són diners. Si pots assumir tu mateix els costos de producció, endavant, però no és habitual.

- **Veus més sortides professionals a Catalunya o a fora? T'imagines treballant a un altre país?**

A Catalunya no hi ha gaires bones perspectives de millora professional. No hi ha moltes sortides, la veritat. Et recomanaria marxar fora, als països anglosaxons o nòrdics.

No descarto marxar a un altre país més endavant, però de moment no m'ho he plantejat.

- **Que ha sigut el més difícil al llarg de la teva carrera?**

Acostumar-me a la incertesa de no tenir una feina estable i continuar lluitant per tirar endavant fent el que més m'agrada. Aconseguir clients és molt dur, pensa que has de fer, al mateix temps que fas la teva feina de dissenyadora, la tasca que faria un director de màrqueting o un "mànager" de la teva empresa (que ets tu). Has de ser valent i no defallir!

- **Quina satisfacció t'aporta dissenyar?**

L'embelliment és una part del disseny, però el disseny és molt més.

Aconseguir donar la forma adequada a una necessitat concreta, és molt gratificant. Quan el client està content amb la teva proposta tu també estàs satisfet amb el resultat... No té preu!

SOBRE EL MEU ÀLBUM IL·LUSTRAT

- **Com creus que ha de ser una novel·la gràfica (mides, tipus de lletra, números de pàgines...)?**

Una novel·la gràfica ha de ser manejable, fàcil de fullejar. Per tant, el format, que no sigui més gros que una dinA4 vertical o apaïsat. La lletra no la faria gaire grossa, mida de cos 10 o 11 és suficient. El text, si n'hi ha poc, millor.

El pes del treball ha de ser visual. Intenta que amb la imatge expressis quasi tot el que vols explicar d'aquella idea. Text i imatge han d'anar alhora, han de complementar-se,

però no deixis que tot el que vols “explicar” estigui escrit amb paraules. Deixa que les teves il·lustracions siguin les protagonistes de la novel·la.

- Què t’han semblat les meves il·lustracions?

Són molt exuberants. Uses molt bé els colors i les textures. Són molt riques.

Et diré que tenen un punt intrigant, de misteri, és interessant que això passi. A mi a vegades també m’ho han dit de les meves. Són molt imaginatives, et felicito!

Entens el llenguatge visual i els codis propis del disseny. Fas servir metàfores, contraposicions, metonímies.... Són figures retòriques del llenguatge, l’idioma compartit que entenem en la nostra cultura, i que visualment fem servir per expressar idees.

- Quins consells em donaries per a millorar-les?

Em dóna la sensació que et passa com a mi em passava al principi, en alguns casos vols explicar moltes coses amb una sola il·lustració. Tens moltes idees en una sola imatge. El públic és molt divers i té diferents capacitats per entendre les imatges. A tu et pot semblar molt evident, però cada detall de la imatge pot donar idees diferents. Un exemple fàcil per entendre el que et vull dir: Tu i un amic teu esteu davant una mateixa il·lustració. Tu (la creadora, l’emissora del missatge visual) entens “A”, però el receptor entén “B”, però esteu mirant la mateixa imatge! Per evitar que això passi, sempre és millor simplificar la idea. Intentar explicar una sola idea molt clara, i transmetre-la de la manera més senzilla possible. Així segur que aconseguiries transmetre el que vols dir amb aquella imatge. Aquest és l’únic consell que m’atreveixo a donar-te, ja que ho has fet d’allò més bé!

6.2 Entrevista a Jaume Huch

GENERAL

- Què és una editorial?

Una empresa dedicada bàsicament a l'edició de llibres.

- De què s'encarrega una editorial? Quina finalitat té?

Una editorial assumeix tot el procés d'edició i producció editorial d'una obra escrita, des de la lectura i revisió de l'original (mecanoscrit) fins que el llibre arriba a les mans del lector.

L'editor és una figura imprescindible en tot el procés. Ha d'establir una complicitat important amb l'autor de l'obra que és objecte de ser publicada, per tal que el llibre sigui el resultat d'una feina ben feta, duta a terme amb la màxima responsabilitat i dignitat.

- Hi ha diferents tipus d'editorials? Quines són?

Bàsicament, hi ha els grans grups editorials (un grup d'empreses o holding empresarial format per diversos segells editorials) i les editorials independents, que són empreses petites o mitjanes, que mantenen la figura de l'editor, entès no només com a director editorial, sinó també literari i/o artístic.

- Quina diferència hi ha entre una editorial independent i una que no ho és? (avantatges i desavantatges)

Com ja indica el nom, la diferència principal és la independència (tant econòmica com de criteri). Per tant, el marge de llibertat és molt més gran a l'hora de la presa de decisions que formen part del procés: producció (concepte gràfic, disseny, composició, impressió, etc.), comercialització i distribució. Aquest seria l'avantatge principal. Per contra, un editor independent no disposa dels recursos econòmics dels grans grups, amb els quals ha de competir necessàriament en el mateix mercat: un sector de llibreries que, en general,

defensa els llibres més comercials i no discrimina positivament a favor de les obres, per exemple, dels autors novells o desconeguts i dels editors que els defensen amb l'objectiu que trobin el seu espai en el mercat.

- Cada editorial s'especialitza en un sector (novel·les, contes, novel·les gràfiques, àlbum il·lustrat...) o teniu possibilitat de crear allò que us demanin o vulgueu fer?

Hi ha editorials especialitzades en algun camp, per exemple el de la literatura infantil, el còmic, llibres de viatges, tècnics, etc. Però també hi ha editorials generalistes. En el cas d'una editorial petita o mitjana, com L'Albí, cal tenir una línia pròpia que defineixi la seva personalitat, però està més abocada a oferir també serveis editorials molts diversos. L'Albí té unes deu col·leccions diferents (literatura, assaig, etc.), però també edita molta obra fora de col·lecció.

- Quins processos ha de realitzar una editorial? Quins treballadors intervenen en el procés?

En una editorial hi entren en joc moltes feines, ja que hi intervenen molts factors. Per tant, és evident que, en funció de l'estructura i de la capacitat empresarial de cada editorial, es poden desenvolupar més o menys departaments, que funcionen de forma autònoma però coordinada. Per exemple, a banda del departament de producció, cal tenir en compte els apartats relacionats amb la difusió (publicitat, relacions públiques), i també els d'administració i comptabilitat (drets d'autor, facturació, etc.).

- Quant de temps aproximadament es triga a la realització d'un llibre? (des que et porten les diferents làmines o escrit fins que obtens el llibre en paper).

Això va molt en funció del tipus d'obra que es vulgui editar, és a dir, depèn de les seves característiques. Si un llibre és de butxaca o de gran format, si és il·lustrat o no... En general, així que un llibre entra en producció, després dels mesos previs de lectura i de valoració, la fabricació se sol situar, en el nostre cas, en una mitjana de dos a tres mesos.

- A quin preu aproximat es pot valdre?

El preu va en funció dels costos editorials i de producció. Els llibres de butxaca, actualment, solen tenir un PVP d'entre 15-22 euros. Però depèn molt també dels tiratges, és a dir, del nombre d'exemplars de la primera edició.

- En l'actualitat s'aposta més pels escriptors desconeguts o per aquells que ja tenen nom? Per què?

Això també és força relatiu, ja que molts editors procurem treballar al marge de les modes i els capricis comercials que imposen el mercat. Però és evident que els grans grups aposten pels autors mediàtics i pels escriptors més coneguts que apareixen sovint als mitjans de comunicació.

- Quines editorials podem trobar en l'actualitat? Quines són les més potents?

Hi ha nombroses editorials i darrerament n'han aparegut de noves, amb projectes originals i engrescadors, dirigides per persones joves i entusiastes. Des del punt de vista comercial, però, els grans grups continuen sent els més potents, els que tenen més presència al mercat, perquè destinen molts més recursos al màrqueting editorial. Planeta, RBA, Random House, etc., són alguns dels grups editorials molt potents. En l'àmbit del llibre en català, es va produir una integració de segells, anteriorment independents, dins del Grup 62, en mans de Planeta.

- En què es diferencia una editorial en línia o una tradicional? Quina creus que és millor i té més futur? (avantatges i inconvenients)

Per Internet s'ofereixen serveis editorials i qualsevol autor pot trobar empreses per auto editar el seu llibre. Però, bàsicament, les editorials no existeixen únicament a la xarxa, sinó que es presenten i es promocionen a través dels seus propis portals (web, xarxes socials, etc.),

- Creus que el futur són els llibres digitals? Per què?

El llibre digital no ha tingut la penetració en el mercat que s'anunciava i es preveia fa uns anys. Això demostra que el llibre té una salut de ferro, que és un dels millors invents que s'han fet mai... Per tant, resistirà durant molts anys. L'e-book s'anirà implantant, així com l'entorn digital, però més per a obres de referència, tècniques, etc. Voldria creure que la literatura continuarà servida al lector en paper.

ESPECÍFIC

- Com et va sorgir la idea de crear una editorial? Quins objectius tenies?

D'entrada, fa trenta anys, un dels primers propòsits era donar a conèixer els autors del Berguedà. Per això vam començar amb una col·lecció, encara viva, que vam batejar com a "Biblioteca Escriptors del Berguedà". De mica en mica, vam anar creixent i creant noves col·leccions, no només al servei de la comarca i de la Catalunya Central, sinó per reivindicar i descobrir altres autors d'arreu del país i també de l'estranger, ja que també hem publicat traduccions, bàsicament literàries, d'autors clàssics i contemporanis.

- Per què et vas decantar pel nom "L'Albí"?

"L'Albí" és el títol d'un conte de l'escriptor berguedà Ramon Vinyes (Verga, 1882-Barcelona, 1952). Va ser, per tant, un petit homenatge que vaig voler retre a aquest gran autor, el qual es va exiliar a Colòmbia i va exercir una gran influència en autors colombians, sobretot en Gabriel García Márquez. Cal recordar que Vinyes és el "sabio catalán" de Cien años de soledad.

- Va ser molt difícil crear-la?

En els inicis vam tenir la sort de poder comptar amb la infraestructura de l'empresa familiar, la Impremta Huch, fundada pel meu avi patern a principis del segle XX, i continuada pel meu pare, Domènec Huch. Però, al cap d'uns anys, concretament el 1994, vam arribar a un acord amb una editorial de Barcelona, Columna Edicions, i llavors vam

encetar una nova etapa. Però, al cap d'uns anys, vam tornar a treballar de forma totalment independent, i fins a l'actualitat.

- Com definiries la teva editorial?

És una editorial petita, naturalment, però que compta amb una trajectòria de 30 anys d'activitat. Per tant, el catàleg de títols i autors ja fa força goig. La independència és, sens dubte, un dels factors més positius, ja que em permeten molta llibertat i marge de maniobra. Em considero un editor força versàtil, que ha impulsat un projecte amb vocació de servei cultural. L'Albí és un segell que té una clara vocació literària. Les col·leccions de Narrativa, Poesia i Idees (assaig) són segurament les més importants, tant per nombre de títols com per la qualitat de les obres editades. Però hem publicat coses molt diverses. Ens hem hagut d'adaptar també a les circumstàncies de cada moment, fer front a la crisi... i, per tant, també hem hagut d'assumir que, en alguns casos, érem una empresa de serveis gràfics i editorials.

- L'editorial L'Albí se centra en alguna temàtica, format o tipus en concret a l'hora d'editar? És independent?

Crec que he respost una mica aquest punt en la pregunta anterior.

- Ets l'únic treballador de l'editorial?

Podríem dir que sóc l'editor de L'Albí a tots els efectes i a "full time". Però, sortosament, tinc la sort de poder comptar amb diversos col·laboradors autònoms, encara que en aquests moments no formin necessàriament part de l'empresa, com a socis o treballadors assalariats.

- Davant de dues propostes de les quals només en pots elegir una, què et faria decantar per una o per l'altra? (preferències).

No sé si acabo d'entendre ben bé la pregunta... Si es tracta d'escollir entre editar una bona obra literària o una de tècnica o científica, posem per cas, em decantaria per la literària.

- Quin és el llibre que t'agrada més editar, amb el qual més gaudeixes?

M'agrada molt el llibre il·lustrat, el llibre d'art... Per exemple, una cosa que voldria poder fer més és l'edició de llibres de fotografia. En aquest sentit, tinc encara el deure de poder editar un recull amb l'obra fotogràfica del meu avi, Jaume Huch i Guixer. Però també gaudeixo molt de l'edició d'un bon llibre de poemes, naturalment, o d'una bona novel·la!

- En el teu cas contacteu amb els escriptors/il·lustradors/dissenyadors o us contacten ells a vosaltres?

Això depèn de cada moment i circumstància. Els editors rebem propostes, és clar. Però també hem de procurar pensar contínuament en projectes possibles, en el que valdria la pena d'esmerçar esforços.

- Acceptes totes les propostes que et fan o només aquelles que realment t'interessen?

Podem acceptar algunes comandes, per exemple, en el sentit d'assumir l'edició d'alguna obra per encàrrec. Però, com a editor, he d'assumir tots els costos de les obres que a mi m'interessen, els llibres en què crec i que vull defensar.

- Què creus que ha de tenir un llibre perquè sobresurti dels altres i tingui un lloc competitiu en el mercat?

El llibre ha de tenir la dignitat suficient per poder conviure en els aparadors i els prestatges i de les llibreries al costat d'altres obres amb les quals, al capdavall, haurà de competir. Si és bo, s'acabarà imposant, segurament més com a long seller que no pas com a best seller. Però la qualitat a la llarga s'imposa. Ara bé, quan es disposa d'un bon màrqueting és evident que li facilitem les coses...

- T'agradaria arribar a competir amb les editorials més potents? Per què?

Crec que, d'alguna manera, tots els editors independents ja ho fem. De fet, cal pensar que els independents editem coses que, en certa manera, als grans grups no els interessien perquè consideren que no són prou comercials.

- Quins avantatges i inconvenients hi trobes a tenir una editorial ara que ja l'has creat?

Bé, això podria ser aplicable a qualsevol iniciativa, empresa o activitat. Sempre hi ha dificultats, però es tracta d'anar trobant la manera de vèncer els obstacles.